ISSN 1891-8859

Årgang 20 nr. 4
Desember 2015

BUDSTIKKA

Norsk Posthistorisk Selskap

I dette nummer:

Noen linjer fra redaktøren 2
Dagens applaus 2
Ute på postviddene 2
Lederens hjørne 3
Referat fra møte 19. september 2015 4
T(h)rondhjems By-Post 5
Egil H Thomassen: Postbåt-forlis (4) 6
Olga Ellis / Arvid Løhre: Parcel post form Bl.152 10
Referat fra møte 21. november 2015 11
Rolf Scharning: Puerto Corral, Chile 12
Tore Haga: Rekommanderte svarsendinger 14
John Torstad: Svanvik-Hegra 15
Henning J. Mathiassen: Hva vil Posthistorisk selskap med Websida 15
Oddbjørn Salte: Postbøndene 1674 mm 16
Ragnvald C. Knudsen: Resolution om fritakelse fra militær tjeneste 18
Arvid Løhre: Poståpnernes organisasjoner 19
Olaf Thorp: Postmester O. E. Møller 22
Ragnvald C. Knudsen: Kunngjørelse om kartering til Norge fra Sverige, 1746 23
Viktige venner av NPS 24

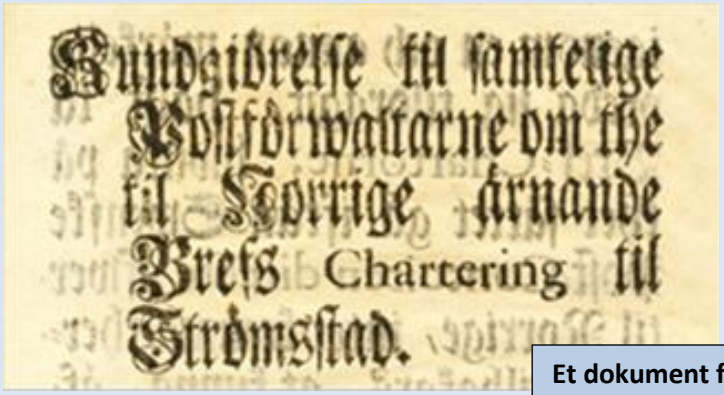
Kundgiörelse til samtlige Postförwaltarne om the til Norrige årnande Brefs Chartering til Strömsstad.

Et dokument fra 1746 på side 23

Egil H Thomassen avslutter I dette nummer sin serie om Postbåtforlis. Les på sidene 6 – 9.

På sidene 12 og 13 en liten, men meget lesverdig, godt illustrert artikkel fra hvalfangstens historie. Skipet under het *Indus 3* og virket der kortet til venstre ble sendt til.

En e-post med tilhørende svar – om denne relativt sjeldne blanketten – gjenfinnes på side 10.

Les om organisasjoner på sidene 19 – 21

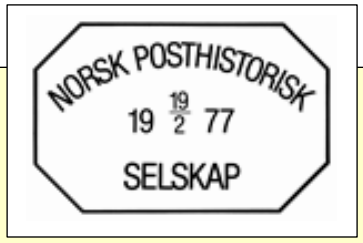

Kommende medlemsmøter:

Lørdag 30. januar 2016

Øyvind Midtlid :
Norske kvitteringsstempler i miniatyr-format

Lørdag 2. april 2016 m/årsmøte
Lørdag 24. september 2016
Lørdag 19. november 2016

Møtene holdes i 2. etasje, lokalet "Anton B.", over

Kafé Asylet

Grønland 28, 0188 Oslo kl. 13.00

Mat og drikke: tradisjonelt opplegg

Budstikka

utkommer i 2015 med fire nummer og sendes til medlemmene i NPS.

Ettertrykk tillatt etter avtale for originalstoff.
(Men ikke stoff merket med ©).

Ansvarlig redaktør:
Per Erik Knudsen
Ullern allé 123, 0381 OSLO
Tlf.: 0047 2250 1349
E-post: **budstikka@posthistorisk.no**
per.erik.knudsen@getmail.no

Norsk Posthistorisk Selskap
Adr.: Postboks 4369, Nydalen
0402 OSLO, Bankgiro: 0540 08 40395
Hjemmeside: www.posthistorisk.no

Leder: Trond Schumacher
Holmendammen Terrasse 22, 0773 OSLO
E-post: **trond@schumacher.no**

Nestleder: Øivind Rojahn Karlsen
Maries vei 12, 3610 KONGSBERG
E-post: **oivindrk@online.no**

Sekretær: Arvid Løhre,
Lurudveien 28 K,
2020 SKEDSMOKORSET
E-post: **arvid@online.no**

Kasserer: Gunnar Melbøe
Betzy Kjeldsbergs vei 26 E, 0486 OSLO
E-post: **gmelboee@online.no**

Styremedlem: Henning J. Mathiassen
Revefaret 69, 3033 DRAMMEN
E-post: **henning.j.mathiassen@ebnett.no**

Varamedlemmer:
Arne Thune-Larsen
Melumveien 7, 0751 OSLO
E-post: **arne1@getmail.no**

Knut Arveng
Baglerfaret 4, 0677 Oslo
E-post: **knut.arveng@getmail.no**

Noen linjer fra redaktøren:

Posten skal fram!

Dette har vært hovedmålet for seriøs postal virksomhet gjennom århundrene. Også i dette nummeret av Budstikka vitner artikler om at det ikke alltid har vært like enkelt.

I dette nummeret er det referat fra septembermøtet – der et komplett sett av "Kilderegisteret" var på auksjon. På side 18 er registeret brukt til å finne kilde for bakgrunnen for utstedelse av et vist dokument.

Noen av medlemmene forsker aktivt i arkivene, andre går til de trykte kildene. I løpet av få år vil det aller meste av Nasjonalbibliotekets boksider være digitalt tilgjengelige. Flott. Men – det er uendelig langt frem til at alle dokumenter som ligger i Arkivverkets sikre katakomber vil være digitalt tilgjengelige. Forskning med etterfølgende publisering er fortsatt ekstremt viktig.

Budstikka-redaktørens oppgave er å sørge for at stoff passer inn på 24 A4-sider. Det betyr i praksis sjonglering mellom skriftstørrelser og tilpassing av illustrasjoner. Dette er avhengig av en jevn flyt av stoff. I prinsipp er det ingen begrensning i deler av en side eller antall sider!

Med dette nummeret av Budstikka sender styret med en bankgiroblankett for 2016 års kontingent. De fleste bruker nok nettbank og overfører elektronisk. Men enten vi betaler elektronisk eller med papirgiro, så gjør det like godt med en gang. Ingen av oss ønsker purringer – og kassereren kan ikke fordra å skulle sende noen.

Per Erik

Dette nummeret av Budstikka inneholder den fjerde artikkelen i Egil H. Thomassens serie om postbåtforlis. Tilsammen har serien i Budstikka omfattet 13 tette sider. Neste år utkommer artiklene i utvidet form som bok. Egil er blitt spurt om han kunne tenke seg dem utgitt i bokform. Redaktøren synes det er flott at artikler fra Budstikka kan bli til bøker og på den måten nå et større publikum i en mer varig form enn som tidsskriftsartikler.

Men jeg synes enda bedre om at det fortsatt finnes firmaer i vår filatelistiske verden som, på eget initiativ, ønsker at det skal utkomme filatelistisk litteratur.

All honnør til Skanfil som her i praksis støtter formålet for Norsk Posthistorisk Selskap. De er villig til å utgi bøker både for og av våre medlemmer.

Et budskap langt ute på postviddene ?

Salig Albert Engström har neppe noe mer med *norsk* posthistorie å gjøre enn at han fikk "fanmail" også fra Norge. Hos oss er han kanskje mest kjent for Kolingen. Redaktøren snublet forleden dag over illustrasjonen til høyre. Til tross for at ingen av medlemmene i vårt selskap har noen likhet med Engström-gestalten i kjole og hvitt, så assosierte jeg *lysten til å skåle* med oss.

Vi skåler på våre medlemsmøter, ikke i champagne, men i mineralvann, øl eller det som sterkere er, for

- **tilstedeværende medlemmer;**
- **de *ikke* tilstedeværende medlemmer (og det er dessverre de fleste)..;**
- **Posten, som den engang var.**

Men de av oss som ikke har anledning til å komme på møter, hvor vi for øvrig *ikke* stiller i gallaantrekk, har all mulighet til *å la være å tie*. Kort sagt: Skrive for oss alle og for fremtiden.

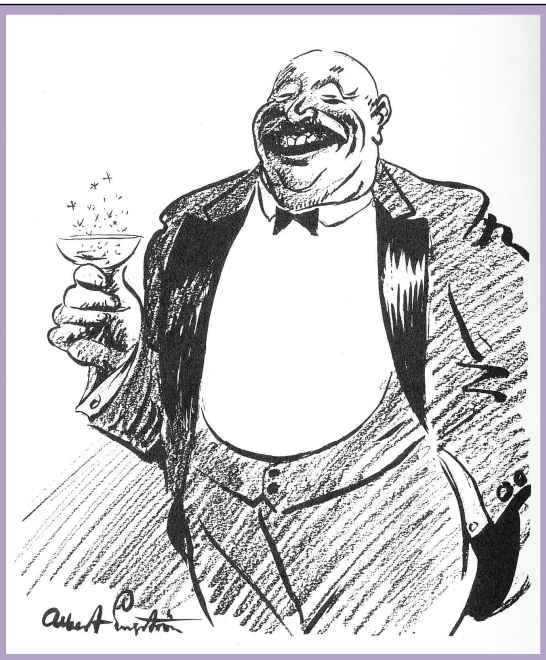

- Inte att jag har nå't att säja,
men det ä så förbannat svårt att tiga.

ISSN 1891-8859

Lederens hjørne

Et nytt medlemsmøte i Norsk Posthistorisk Selskap er historie, - med foredrag, posthistorisk lapskaus, posthistorisk quiz, medlemmenes 3- minutter, tradisjonelle skåler og auksjon. Møtet denne gang var viet prefrimstemplene, der foredragsholderen Finn Bjørke oppsummerte brevkorrespondansen, med vekt på vår kunnskaps-status om utenlandsbrevene. (Se referatet på side 11.) 30 av medlem-mene våre var tilstede og gikk fornøyde hjem med ny posthistorisk kunnskap og ikke minst glede over å ha tilbragt noen timer sammen med gode venner en lørdag ettermiddag i november. Selv ble jeg minnet på at fylket jeg selv har brukt så mye tid på å lage en hjemstedssamling fra, ikke kan vise fram et eneste utenlandsbrev med prefrimstempel i prefrimtiden, det være seg Alten, Hammer-fest, Vadsø eller Vardø, bortsett da fra byen Tromsø som var det administrative sentrum for Troms og Finnmark den gang våre to nordligste fylker ennå var Finnmarken amt (før oktober 1866). Brått ble jeg minnet på et vakkert betalt helbrev fra Tromsø til Danmark i august 1854 som jeg hadde kjøpt hos en handler på Nordia i 2014, sendt til Herr R. Henriques junior i Kjøbenhavn, og som jeg ennå ikke hadde vist mine venner. Det prøver jeg å gjøre godt igjen ved å avbilde brevet her:

Det å vise fram samlingen sin, ikke bare til den som blir med opp på rommet, men til alle frimerkeinteresserte, er noe som er nedfelt som et viktig formål i selskapets statutter. Vår web-redaktør kan i dette nummeret gladelig melde at nå er tiden inne til å oppfylle dette formålet ved å skrive om et brev eller noe som kan interessere andre, eller vise fram utstillingssamlingen sin til hvermann på NPS sin hjemmeside. Øyvind Midtlid har allerede lagt ut sin 1-rammes samling om posthistorien til prefrimbrevene fra Aalesund på web-siden vår. Selv har jeg fulgt opp med å legge ut Finnmarksamlingen min (8 rammer) slik den så ut på FIP-utstillingen i Australia i mai 2013. Ta kontakt du også med web-redaktøren vår ved første anledning.Han hjelper deg med å legge ut samlingen din på web-siden vår, til beskuelse og glede for dine gode og interes-serte venner i posthistorien.

Når det nå går mot jul og snøen snart legger seg, kan det være riktig og viktig å blåse litt liv i sine forbilder. Et av mine forbilder var polar-forskeren og geologen Otto Nordenskiöld, som gjennomførte en rekke ekspedisjoner til Arktis og Antarktis. Den mest uønskede oppmerksomhet fikk ekspedisjonen til Antarktis i 1901-1903 – omtalt som den svenske sydpolarekspedisjonen – der ekspedisjons-fartøyet 'Antarctic' skrudde seg fast i isen og sank, og Nordenskiöld og mannskap på 16 måtte forlate skipet, for senere å bli reddet av Argentiske venner. Dette er en spennende polarhistorie som vi kanskje kan komme tilbake til i et senere nummer av Budstikka. Det jeg ikke visste før nylig, og som jeg har lyst til å dele med dere, var at 'Antarctic' var innom Sandefjord to døgn etter at ekspedisjonen forlot Gøteborg 16. oktober 1901. Igjen var det et posthistorisk objekt som fikk meg til å søke primærkilden om ekspedisjonen.

Der det står svart på hvitt at Sandefjord, som var den norske kap-teinen C. A. Larsens hjemby, var ett av stedene ekspedisjonen måtte innom for å hente nødvendig utrustning på veien sørover til Buenos Aires. Det var et postkort solgt på AB Philea i høst som åpnet øynene mine for ekspedisjonens besøk i Sandefjord.

Poststemplet Sandefjord 18.10.1901.

K(ära). syster. Som jag vet at du samlar vykort sänder jag dig här ett förestellande vårt hem under de kommande åren. Aldeles bredvid oss i hamnen här ligger flere af de berömdeste polarfartygen 'Vega', 'Belgica', 'Lapella', 'Hekla' m. fl. Har hitinnen haft härligt väder utan sjøgang. Skrif et bref ill Fallsventa (konsulatet). Fr(ån). Broder Erik.

Erik Ekeløf var svensk lege og bakteriolog som deltok på ekspedi-sjonen. **"Eklöf Point"** ved Markham Bay på James Ross Island i Graham Land er oppkalt etter Erik Ekelöf. Dessverre lyktes det meg ikke å få tak i kortet. Derimot var det betydelig enklere å skaffe seg et av de mange propagandakortene som ble laget av den argentiske unnsetningsekspedisjonen på skipet 'Uruguay' etter at de hadde returnert til Buenos Aires våren 1903 med Nordenskiöld og hans menn om bord.

Kortet viser 'Antarctic' sekunder før mastene forsvinner i dypet.

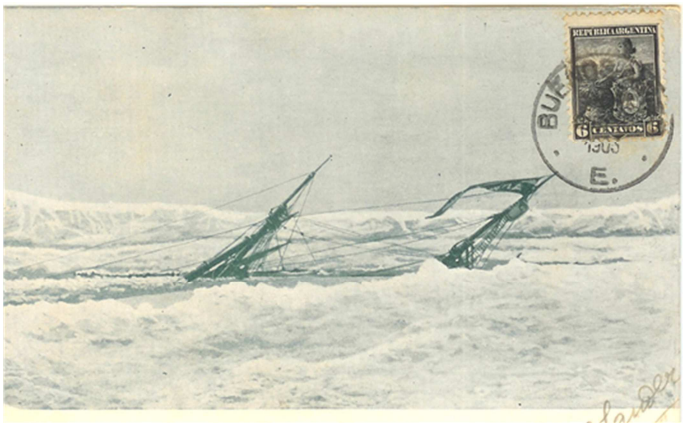

Til slutt vil jeg benytte anledningen til å ønske dere alle
En riktig GOD JUL og et GODT NYTT ÅR. *Trond*

REFERAT FRA MEDLEMSMØTET 19. SEPTEMBER 2015

Velkommen

Trond fikk ro på forsamlingen sånn ca. 13:15, og takket for frammøtet. Foredragsholder Georg Størmer bragte med seg sin ledsager, Kari. Foruten henne var det observert usedvanlig få kvinnelige møtedeltakere, faktisk ingen andre. Begge to, både Georg og Kari, ble selvfølgelig ønsket spesielt velkommen. 27 navn i protokollen. Sekretæren hadde mottatt avbud med hilsen fra Tore Haga, Svein Arne Hansen og Oddbjørn Salte

Saker fra styremøtet

Møtene neste år er foreløpig fastsatt til 30. januar, 2. april, 24. september og 19. november, med 2. april som årsmøte.
Dersom noen har mottatt «Budstikka» med trykktekniske feil, manglende farge eller liknende, bes ta kontakt med sekretæren.

Hovedpost

Så fikk Georg Størmer ordet, kl. 13:25. Tittel på foredraget var: **«Utenrikshandelen i skillings-perioden vist ved norske skillingsbrev til utlandet»**. Grunnlaget var studie av ca. 100 utenlandsbrev med tydelig avsender. Disse stammer i det vesentlige fra oppløsning av store arkiver. Noen av objek-tene var fra hans egen samling, og noe var fra auksjons-kataloger.

Naturlig nok finnes det mest informasjon å hente fra Oscar-tiden. Senere ble det i større grad benyttet konvolutter, og disse ble vanligvis ikke arkivert. Dessuten ble mer korrespon-danse telegrafert. Bergen var størst med flest registrerte brev, på grunn av handelen med fisk. Av 81 brev i utvalget var 33 fra Bergen. Deretter kom Christiania (23), Frederikshald (9), Drammen (5), Arendal og Tønsberg (4), og Throndhjem (3). Alle slags bransjer var representert blant adressatene, det var snakk om store handelshus, bankier, fiskehandel, trelastimportører, skipsredere, kornhandel, lin, hamp og seilduk, kull og kalk, portvin, tekstilmaskiner, og en dansk bokhandel og forlag.

Foredragsholderen fikk kommentarer og spørsmål fra fler, Wasenden, Muggerud, Sundsbø var navn jeg noterte.
Er det en ny måte og samle posthistorie på? Egentlig ikke, i FIPs spesialreglement, er det klasse 2 C: *Eksponat med historiske, sosiale og andre spesialstudier som gransker posthistorie i en videre betydning og postverkets samspill med handel og samfunn.* Som eksempel på historiske, sosiale og spesialstudier omfatter: (3.2.4.) *Studier av postverkets innvirkning på handel, samfunn og næringsliv.*
Etter spørsmålsrunden fikk foredragsholderen sin velfortjente takk!

Posthistorisk lapskaus

Så ble det som vanlig kjøkkenkø, til alle hadde fått sin velsmakende porsjon av Asylets lapskaus, en rett som de kun lager for Norsk Posthistorisk Selskap. Skål for det! Og det kan vi si var Selskapets skål, det vil se de tilstedeværende medlemmers skål, som ble loggført kl. 14:42. Trond minnet samtidig om at det ikke helt var samsvar mellom antall navn i protokollen, og antall tilstedeværende, og at de manglende medlemmene ikke måtte glemme å skrive seg inn. Ny skål for de øvrige medlemmene – «absent friends», kl. 14:48, og til slutt den tredje for *Postverket, som det engang var*, kl. 14:56.

Medlemmenes 5-minutter

- Ivar Sundsbø hadde lagt fram noen ark med innkalling til møte i Grenseforeningen den påkommende lørdagen, 26. september. Møtet skulle holdes på Motell Rasta, Nordby, ikke langt fra Svinesund. De kunne lokke med foredrag av Helena Obermüller Wilén, attestskriver og medlem i det svenske ekspertrådet i mange år.
- Ivar er kommisjonær for utstillingen i New York, 28. mai-4. juni 2016. Det er kommet inn 17 norske påmeldinger, så det må bli kutt. Beskjed vil komme i oktober.
- Ivars tredje sak var noen ord om den store utstillingen i Singapore, 14.-19. august. Det var en stressende by, helt uten sjel. Hele utstillingen var på et kjempehotell. Fin utstilling, veldig høyt nivå. Fin norsk innsats, spesielt nevnte han våre medlemmer Knut Buskum og Hallvard Slettebø. Godt arrangert utstilling.
- Bjørn Muggerud hadde med for salg ett eksemplar av boka til Arne Eriksen om feltpostinspektøren, samt Filatelistisk Årbok.
- Bjørn reklamerte videre for Norgeskatalogen 2016, der to herværende medlemmer av Selskapet hadde bidratt med hver sin spesialartikkel.
- Selskapets sekretær hadde ryddet i beholdningen av våre egne publikasjoner, og funnet fram ett komplett sett med kildeskriftene som kunne selges, etter at ett sett var reservert til arkivet. Det var annonsert for medlemmene i forbindelse med innkallingen, og ville bli solgt under spontanauksjonen.
- Henning Mathiassen sa litt om vår hjemmeside. Se for øvrig et eget innlegg i dette nummeret av Budstikka. Trond vise til sidene til danskenes **www.dphs.dk**

En av Georgs talende Illustrasjoner.

- Arvid Løhre fortalte at han forsket på avdelingen for portonotering i Oslo, en tjeneste og en avdeling som er svært sparsomt omtalt i litteraturen, og lurte på om noe hadde noen opplysninger. Ivar svarte at han trolig visste om noe i samlingen etter Sven Andersen, og skulle formidle kopi.
- Ivar la deretter til at han hadde fått en epost fra danske Toke Nørby, som jobbet med brev til Klasselotteriet. Det var halv porto for penger til kongens kasse. Kommentarer også fra Gunnar Melbøe og Georg Størmer, men referenten var ikke rask nok til å notere alt.

Spontanauksjonen og kildeskriftene

Auksjonen ble igangsatt 15:30. Som vanlig var det Trond som svingte klubben, og Gunnar var bisitter denne gang.

Det var 33 objekter. Selv om en del av medlemmene valgte å forlate denne delen av møtet, var vi 16 igjen, i tillegg til de to i auksjons-teamet. Det var en fyldig litteraturdel, og ca. 10 av objektene var ex. Peer-Christian Ånensen.

Referenten skaffet seg boka «Folded typewriter postcards», om en type postkort omtalt i Aune & Aune, og beskrevet i en artikkel med tittel «Remissebrevkort» i Budstikka nr. 4/2000, av Paul H. Jensen.

Vi hadde denne gangen, som nevnt, et objekt med mulighet for forhåndsbud, nemlig 1 sett av kildeskriftene med utrop kr. 250,- En liten repetisjon: Norsk Posthistorisk Selskaps kildeskrifter er en slags register for posthistoriske meldinger, kunngjøringer og lover for perioden 1814 til 1889 i 4 deler (3 tykke hefter). De ble utarbeidet i sin tid av Per Gellein (1850-1860) og Leiv A. Brecke (alt det andre). Selv om mange sirkulærer og annet kildestoff nå blir digitalisert og tilgjengelig på nettet, har disse mer enn 30 år gamle. utgivelsene vist seg svært så nyttig for å finne fram til opplysninger Det er nå en stund siden disse ble budt fram til salgs, og vi har fått mange nye medlemmer etter det. Vi bør jo ha som intensjon at de skal finnes digitalisert på vår hjemmeside, men inntil så skjer har papirversjonen vist seg svært så kjekk å ha. Men det var ikke stor kamp om dette settet, og det gikk til skriftlig bud for utrop. Sekretæren sitter fortsatt med noen eksemplarer 1814-1849/1850-1860 (i ett bind), og vi skal ha 100 kr for det.

Auksjonen var slutt kl. 16:15.

Referent: *Arvid*

Det er vel verdt å komme på møtene i NPS og vel verdt å studere også auksjonsobjekter. Men hva det er Carl Gøran Scheve studerer, vet ikke redaktøren.

Boken ble utgitt i tide for utstillingen i Trondheim i juni. Knut Glasø arbeidet med den i årevis og ble klar til 150-året for starten av Throndhjems By-Post. Som alle medlemmer i NPS har sett, fikk Knut støtte fra Per Gelleins Minnefond. Boken er todelt, i første del har han samlet gammel viten om bypostens virke, supplert med egen tekst og gode illustrasjoner. God bakgrunnskunnskap for alle som samler frimerker og brev fra denne byposten.

Det er denne delen jeg personlig vil ha mest glede av. Men det skyldes kanskje at jeg er mer opptatt av kulturhistorie generelt enn av de enkelte frimerkene.

Andre del er en utvidet "katalog" over hver eneste utgivelse, enten det er originalmerke eller nytrykk. Knut gikk grundig til verks og fant det nødvendig å lage sin egen nummerering.

Heldigvis inkluderte Knut henvisninger til "alle" tidligere nummer-eringer av merkene. Dette er nødvendig, ettersom det ikke er noen konkret sjeldenhetsvurdering eller noen prisangivelser.
(Hadde han hatt priser, ville boken blitt momspliktig og kostet 25 % mer.)

En rekke samlere har stilt materiale til rådighet, slik at også katalogdelen er blitt godt illustrert med annet enn enkeltmerker.

Boken har engelsk tekst og har allerede fått fine anmeldelser i NFT og engelsk/amerikansk filatelipresse. Vi kommer ikke utenom at det for mye nordisk bypost synes å være større interesse uten-lands enn på hjemmeplan.

Per Erik

Postbåt forlis (4) 1854 – 1907

Egil H Thomassen

Tidl. artikler i Budstikka nr.1/2015, side 11 ; nr. 2/2015, side 10 ; nr. 3/2015, side 12.

1854 Kvinnherad, Sunnhordland

Mot slutten av mars 1854 reiste postføreren Anders Larsen Kvitne fra Bergen med Stavangerposten. På tilbaketuren møtte han på poststasjonen Helvik 4. april den sørgående postbåten uten fører. Roerne fortalte at postføreren lå syk i Sundfjord. Kvitne mente det var uforsvarlig å sende posten videre mot Stavanger uten postfører, og tok derfor over posten som han planla å føre sørover til han møtte nordgående post. Dette skjedde senere samme dag da han fikk kontakt med postfører Lambrigt Leknes. De to postførerne ble enige om at Leknes skulle snu og reise sørover mens Kvitne dro nordover mot Bergen.

Da han kom til poståpneriet Teigen på Herøy onsdag 5. april traff han de to postbøndene som hadde rodd posten over Kvinnheradsfjorden. Han permitterte derfor sine opprinnelige roere og antok de to fra den andre siden for å føre posten over til Roaldstvedt. Det var uvær med grov sjø og kuling fra nordvest på fjorden, og ikke langt fra land tok båten inn vann og hvelvet. Ulykken ble sett fra land og båter kom til unnsetning. Men da de kom fram til postbåten var bare to menn i live. Den tredje, Lars Larsen Vetledal, var gått under.

Posten var gått tapt, og det ble opptatt forhør på sorenskrivergården i Kvinnherad 10. april 1854. Ved forhøret kom det fram at postveska ikke hadde vært bundet fast med kjetting. Da festet var ødelagt, var postveska blitt bundet bak i båten med lærreimer. Postføreren fortalte ved forhøret at han lenge hadde sett veska hengende ved båten, men båten var blitt kastet rundt flere ganger og til sist hadde reimene røket. Det gikk tapt 33 bankobrev med til sammen 2.200 spd. En stor sum i datidens penger.

Dette forliset er fortalt av Arne Eriksen i Filatelistisk Årbok 2010.

1854 Havnvik. Troms

Den 14. desember 1854 kullseilte postbåten fra Tromsø sydover mellom Kastneshavn og Havnvig poståpnerier. Forliset skjedde en mils vei fra Havnvig i storm fra sydøst. Postfolkene og postbommen ble reddet av tre menn fra gården Kragerøe. Poståpner Dons på Havnvig mottok og tørket den gjennomvåte posten. Ved flere av bancobrevene var seglene falt av, og et brev var så vannskadet at han måtte legge brevets speciedalere i en egen konvolutt.

Poståpneren nevnte i sin innberetning at de som hadde reddet mannskap og post ville komme med en regning «*for sin Umage*». Postmester Ulrik Ditleff Scharffenberg ved Nordland Postkontor støttet dette og viste til at det ved en lignende berging våren 1850 var blitt utbetalt 5 speciedaler til hver av bergingsmennene. Den 17. februar 1855 samtykket departementet i at en tilsvarende belønning ble utbetalt til de tre karene som hadde berget postfolk og postbomme og brakt posten til Havnvig

1855 Øksfjord, Finnmark

Ved kgl. res. av 27. juni 1855 ble det opprettet ei månedlig bipostrute mellom poståpneriet Sopnes i Talvik prestegjeld og handelsstedet Hasvik i Loppa prestegjeld den tid av året dampskip ikke anløp Hasvik. Samme dag ble det opprettet et poståpneri i Øksfjord i Loppa prestegjeld. Den 24. juli 1855 ble det fra Postverket sendt ut melding om at postruta mellom Sopnes, Øksfjord og Hasvik skulle driftes 14-daglig.

Etter dampskipets ankomst til Øksfjord 25. oktober s.å. avgikk postbåten til Hasvik neste morgen. Den kom ut for storm med snøfokk og høy sjø. I et ekspressbrev til Tromsø postkontor 5. november fortalte poståpneren i Øksfjord at så vel folk som post og båt var sporløs forsvunnet, og ni tapte brev til Hasvik ble beskrevet. Men posten ble senere funnet i restene av båten.

I en senere beretning fra Postverket ble det meldt at tre menn omkom i denne ruta 26. november 1855. I kirkeboka for Loppa er oppgitt datoen 28. oktober 1855 som dødsdag for Iver Larsen Stokkemo, Peder Eriksen Tverfjord og Carl Bernhard Carlsen, alle fra Øksfjord. De to første etterlot seg «*Enker og Børn i yderste Fattigdom».* Riktig dato er imidlertid 26. oktober 1855.

Informasjon fra Trond Schumacher

1855 Nesna-Kobberdal, Helgeland

Postbåten hadde reist fra Nesna poståpneri om ettermiddagen den 22. desember 1855. Den var på retur fra Mo i Rana i bipostruta mellom Rana og Dønna. Vinden hadde vært stri på Rana, men var nå spakere og postfolkene dro raskt avgårde fra Nesna.

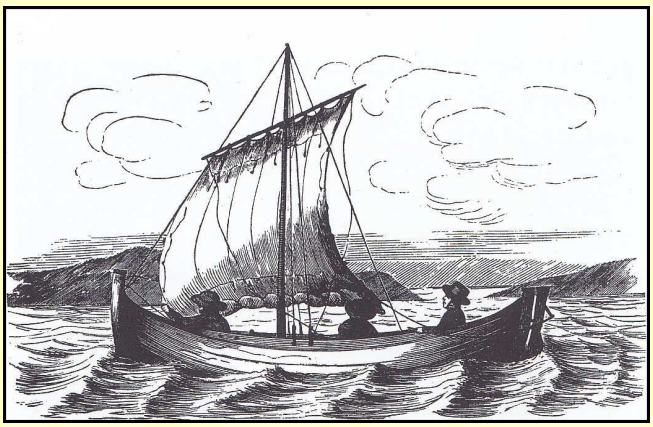

Nordlandsbåt i fart på Helgelandskysten.
Tegning fra Skillings-Magazinet.

De kom ikke fram til poståpneriet Kobberdal på Dønna, og poståpneren der satte i gang ettersøkning på nærliggende øyer og holmer. Det var forgjeves. Så lot han forliset etterlyse på kirkebakken på Dønnes. Vraket av båten og posten ble så funnet 29. desember på sydspissen av øya Lygten. Ifølge innberetning fra poståpner Raanes på Kobberdal var postkisten knust og brev og sedler så oppbløtte at han måtte tørke alt hver for seg. Til sammen ble det berget 493 speciedaler 5 skilling, hvilket stemte med de postkart som ble sendt inn fra Mo, Hemnes og Nesna.

Poståpneren understrekte i innberetningen finnerens ærlighet: Leiligheten for en fattig mann til at berike sig måtte ha vært fristende. Han anbefalte en belønning på 10 speciedaler. Postmester Scharffenberg støttet anbefalingen og departementet utbetalte finneren dette beløpet og ga samtidig 15 speciedaler til poståpner Raanes for å dekke hans utgifter i saken. I kirkeboka for Dønna i Nesna 1856 er innført som omkommet på sjøen: Svend Johnsen, Johan Fredrik Nilsen og Johan Mathias Hansen.

1856 Vega, Helgeland

Ved kgl. res. 28. juni 1842 ble det opprettet flere bipostruter i Nordland, ruter som amtet måtte betale halvparten av utgiftene for fram til 1851. En av rutene gikk fra Tjøtta eller Alstadhaug poståpneri til Gladstad prestegård på Vega via handelsstedene Forvik på Vevelstad og Rørøy på Vega. I oktober 1856 forliste en postbåt på vei fra Vegstein på Vega og husmann Lars Eriksen Wiksaas og ungkar Andreas Jakobsen Walla *«omkom paa Søen ved kuldsegling – og er ikke gjenfundne».*

1858 Ytre Trondheimsfjord

Som tidligere fortalt ble det i 1833 opprettet ei bipostrute i nordre Fosen. I denne ruta skjedde et forlis med tap av liv i 1850. 22. januar 1858 skjedde et nytt postbåt forlis omtrent på samme sted. Den postbåten som var avgått fra Østerodd poståpneri på Ørland østover kullseilte i Hasselviken etter at den hadde passert postgården Bu. Kullseilingen ble sett fra land og mannskap og postveske reddet. Postveska, som var gjennomvåt, ble brakt til poståpneriet på Rissa, hvor posten ble delvis tørket før den ble videresendt til poståpneriet på Stadsbygden, som foretok videre tørking.

1858 Fredøyfjorden, Nordmøre

Postbåten som brakte Kristianiaposten til Kristiansund kullseilte 10. april 1858 i Fredøfjorden. Alle de fire om bord omkom, men postveska ble noe senere funnet og brakt til postkontoret i Kristiansund. Dette forliset er bl.a. fortalt av Eilert Sundt i «Verker i utvalg 7 – Paa havet»:

De omkomne var postføreren Bastian Andestad fra Kristiansund og roerne Jacob Pedersen, Kristian Olsen og Arent Endresen. De ble innført i kirkeboka for Øre i Tingvoll: *«Drugnet ved kuldseiling paa Fredøfjorden. NB. Nr 11 (Arent Endresen) blev gjenfunden i Juli og jordfestet 11te Juli»*

Det ble søkt Stortinget om en årlig pensjon på 24 spd. for postførerens enke. Hun satt i trange kår med et barn og var gravid ved mannens bortgang. Stortingets finanskomite behandlet saken og la vekt på at postføreren bare hadde vært midlertidig ansatt i to måneder da ulykken skjedde. Han kunne derfor ikke regnes som statsansatt, og komiteen innstilte på at Stortinget skulle fatte følgende vedtak: *«Den for Enken Marie Andestad opførte Pension af 24 spd. bevilges ikke».* Men da saken kom til votering i plenum 15. november 1859 anbefalte representanten Aall at enken fikk sin pensjon på 24 spd., og det ble vedtatt av tinget. Etter myntreformen i 1877 ble hennes årlige pensjon omregnet til 120,- kr.

1859 Voldafjorden, Sunnmøre

Den 12. april 1859 innberettet lensmannen i Herøy til amtet at postbåten i ruta mellom Volda og Leikanger (jfr. 1827) hadde forlist 8. april ved utløpet av Voldafjorden. Et kraftig vindkast hadde kantret båten og postbonden Paul Olsen Leganger og en passasjer var omkommet. Postkarlen Ananias Ananiassen Hestholm, som ble reddet, fortalte at postsekken var bundet fast til båten, men i løpet av de to timene det tok før han ble berget, ble båten slått i stykker av den høye sjøen og posten forsvant. Aalesund postkontor ba om at poståpnerne i Ulstein og Volda igangsatte ettersøkning, men hverken post eller båt ble funnet. Fjorden der ulykken skjedde var meget dyp.

1859 Moldefjorden

Den 10. mars 1859 ble postføreren Ole Fladmark rodd fra Molde over fjorden med sydgående post til Bergen. Han gikk i land på Remmem i Vestnes for å bringe posten over Ørskogfjellet, mens mannskapet returnerte fra Vestnes til Kringstad ved Molde. På hjemveien kom de ut for en forrykende storm og alle omkom.

I kirkeboka for Bolsøy er navnene ført inn: Paul Nilsen, Peder Eriksen og Lars Madsen, alle fra Kringstad: «*Disse 3 Personer forulykkedes af at de kullseilede paa Tilbagereisen fra Remmem hvor de havde Skydset Posten»*

Enka etter Paul Nilsen Kringstadvorpen ble etter anbefaling av sognepresten til Bolsøy og amtmannen i Romsdal ved kgl. res. 7. februar 1863 gitt en understøttelse på 15 spd. Dette bidraget ble fulgt opp årlig, og i 1883 fikk Ingeborg Knudsdatter 60,- kr.

Informasjon gitt av Rune Berg i Molde.

Oversiktsbilde Moldefjorden.

1861 Moldefjorden

Bare to år senere skjedde et tilsvarende forlis. Den 2. februar 1861 kullseilte postbåten ikke lenge etter at den var gått ut fra Remmem i Vestnes. Mannskapet på tre mann kom seg på hvelvet, men båten ble flere ganger kastet om og rormannen omkom. De to andre og båten med postveska fastbunden ble berget fra gården Helland, og posten senere tørket på Molde postkontor. Den omkomne var husmann Endre Endresen Steenødegaard. Han ble, sammen med en beskrivelse av ulykken, innført i kirkeboka for Vestnes 1861.

I dagsavisene for 6. mars ble det annonsert at: «*Der gives Anledning til»* hos bokhandler Gram hvor det var utlagt en bøsse, å gi et bidrag til hans etterlatte enke og fem små barn. Ved kgl. res. 16. juli 1864 ble enka Ingeborg Nielsdatter bevilget 15 spd. i understøttelse, og departementet uttalte at det ville ha sin oppmerksomhet rettet mot en årlig økonomisk støtte «*saalenge hun maatte være værdig og trængende.»* Så sent som for året 1883 fikk hun 90,- kr.

1865 Mo i Rana, Helgeland

I bipostruta fra Rana til Dønna hadde det skjedd et forlis i 1855. Ti år senere skjedde et nytt forlis. 26. desember 1865 kullseilte postbåten utenfor Mo, og postføreren Nils Andersen Båsmo og passasjeren skredder Johan Thorstensen Ytteren omkom. De to andre postfolkene og posten ble reddet, og fem redningsmenn fikk hvert sitt sølvbeger med innskripsjonen: *«Carl XV Norges og Sveriges Konge til (navn) for kjekk og edel dåd».*

1868 Hadselfjorden, Vesterålen

Selv om dampskipene hadde tatt over mye av postførselen, var det de åpne båtene som vinterstid og i bipostrutene fortsatte å føre posten. Det som engang bare var embetspost ble med årene allemannspost. Særlig ved Lofotfisket hvor fiskerne var hjemmefra i måneder, ble det et stort behov for en bedret postforbindelse.

Slik er det skildret av Johan Bojer i «Den siste Viking»:

«Hver søndag stimte karene opp ved posthuset og drygde der i det lengste. Det ble trengsel om luka. De venta bud og beskjed fra små stuer, som lå langt oppe ved Ishavet, nedover Finnmarka, ute på øyer og inne i fjorder, eller sørover ei utrolig mengd av mil. Der hadde de en heim, og der satt mor, kone og datter og klorte sammen brev, som skulle til Lofoten. Og når så den kvite lappen hadde funnet fram til den rette og lå i den store, sjøhovne neven, da ble den reint hjelpelaus å se til. Det var best å gå avsides og freste finne ut ka som stod der».

Chr. Krogh: Lofotbrev

I kirkebøkene for Hadsel 1868 er mannskapet ført inn som omkommet på sjøen: Kristen Anthon Hansen, Hans Øien Solberg og Ove Sophus Solberg, alle fra Steilo..

Den sistnevnte var postekspeditør i Steilo. Det omkom også en passasjer, en reisende urmaker fra Finland

1868 Indre Oslofjord

Ved kgl. res. av 17. juli 1801 ble det bestemt at posten fra København til byene i Vestfold og Telemark som en prøveordning skulle sendes Moss-Horten og vice versa. Denne postbefordringen var så vellykket at den ble gjort permanent fra 1803.

Den 21. november 1868 var posten blitt rodd over fra Horten til Moss. På tilbaketuren omkom de to postroerne Carl Edvard Christensen og Hans Christian Hansen. De ble ikke funnet.

1869 Balsnes, Troms

Da dampskipet «Trondhjem» på nordgående tur 23. desember 1869 på grunn av frostrøyk ikke anløp Målsnes, ble posten til Målsnes og Målselv tatt med til Tromsø. I Tromsø påtok den 60 år gamle postføreren Elias Eriksen Dollis seg oppgaven med å føre posten tilbake til Målsnes. Elias Dollis hadde vært i postvesenets tjeneste i mer enn 30 år og ført posten mellom Tromsø og Hammerfest. På denne turen tok han med sitt faste mannskap, Adrian Olsen og Johan Eilert Pedersen, begge kjent som dyktige sjøfolk, og reiste fra Tromsø ved middagstider den 23. desember. Da postbåten ikke var kommet fram til Målsnes 27. desember og det gikk rykter om at en båt merket E.D. var funnet ved Balsnæs, en halv mil fra Tromsø, ble det fra Tromsø postkontor sendt ut en ettersøkning.

Ved ettersøkningen ble båten funnet i flomålet ved gården Balsnæs. Det ble også funnet seil og vrakrester, men ikke postveske eller noen av postfolkene. Postmesteren ba om at det langs den ruta båten hadde fulgt ble foretatt ytterligere undersøkelser så snart været lettet og at det ble opptatt forhør. Det ble holdt ekstrarett for Malangen sorenskriverembete på Tromsø rådhus 7. og 8. januar 1870. Ved forhøret framkom at båten var funnet ved Balsnæs, og at postveska som inneholdt tre bancobrev med til sammen 312 speciedaler 84 skilling var forsvunnet. Da postveska hadde vært av tykt lær og jernbeslått, var det å anta at den hadde sunket ved forliset. Det var også mistanke om at den hadde ligget løs i båten, til tross for instruksen.

NK 537 Utgitt ved 300 års jubileet for postgangen til Nord-Norge

.1870 Vega, Helgeland

Rørøy var det sentrale handelstedet på Vega og postgård allerede i 1780-årene. Fra nordlandsruta ble posten rodd til Rørøy fra Sømnes på Helgeland. Da dampskipsrutene ble etablert fra 1838 ble Forvik i Vevelstad utgangspunktet for posten til Rørøy. Fra Rørøy ble posten videresendt med lokal postskyss til øvrige steder på Vega. (jfr. 1856 Vega).

Den 2. april 1870 omkom husmann og postfører Johan Thomassen Rørøen og husmann Ole Henriksen Færsetmoen på nordsiden av Ylvingen. Postfører Johan Thomassen var flyttet til Vega fra Sømna fire år tidligere. 12 år senere emigrerte hans enke og barn til Wisconsin.

1872 Indre Oslofjord

Ved postføringen mellom Moss og Horten 6. april 1872 kullseilte postbåten etter en kastevind. De to postfolkene og posten ble våte og medtatte reddet av dampskipet «Trio» på tilbaketur fra Fredrikstad og brakt inn til Moss.

1877 Sør-Gjæslingan, Ytre Namdal

Rundt 1870-årene begynte de lokale rutebåtene å gå over Folda, og det ble behov for fyrlys. I 1875 begynte man å bygge fyr på Haralds-øykråka ved Sør-Gjæslingan. Byggingen av fyret ble kom-plisert og kostbar. Skjæret er bare tre meter høyt, og selv ved godvær er det er stort sjødrag der ute. Selv om fyrstasjonen ble vurdert som en av de vanskeligste i landet, bestemte departementet at Gjæslingan fyr skulle være et familiefyr.

Gjæslingan fyr ble ferdigstillet 10. oktober 1877. Bare noen dager senere, 21. oktober, dro Hans Jonassen Gjæslingan for å levere post til fyret. Da været var spakt, tok han med seg sin gravide kone som ville se det nye fyret. Men været slo om og da de kom fram til det eneste landingsstedet var det nesten umulig å komme i land. Det lykkes postføreren å hoppe på land, men samtidig veltet båten og kona falt i sjøen. Fyrvokteren kom til hjelp og med tau og båts-haker forsøkte de å redde kona. To ganger fikk de tak i henne, men drag-suget var for sterkt. Da de endelig fikk henne på land var det for sent.

Ved byggingen av Gjæslingan fyr måtte arbeiderne settes i land på Haraldsøykråka ved hjelp av talje. Tegning av Fyrdiriks.

1878 Hovden, Vesterålen

En ukentlig bipost mellom Bø og Hovden på vestsiden av Vester-ålen ble opprettet 1. januar 1875. Den 11. januar 1878 ble post-båten ved ankomst nær Hovden knust av sudraget mot fjellveggen. Postføreren ble kastet i land på et skjær, hvorfra han ble reddet ved hjelp av line. Postveska som var forskriftsmessig bundet fast i båten, ble skåret løs fra vraket og berget.

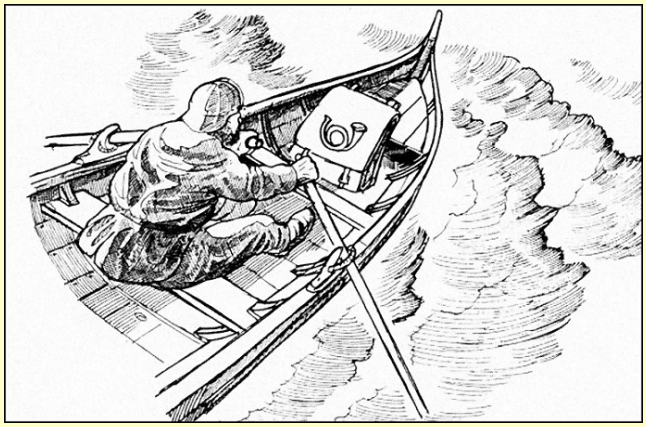

Postfører. Tegning av Bodvar Skutvik i Steigen bygdebok.

1881 Herdla-Salhus, Hordaland

I bipostruta Salhus-Herlø (Herdla) 27. mars 1881 forsvant post-båten med postførerne Ole Nilsen og Johannes Knudsen på tilbake-turen fra Herdla. Kirkebok for Herdla 1881: *«Omkom paa Søen under Reisen fra Herlø til Salhus med Posten»*. Hverken mannskap eller post ble funnet.

1889 Aafjorden, Fosen

Fra 1. september 1888 ble bipostruta mellom Valdersund og Aa i Aafjorden utvidet til tre ganger ukentlig. Den 29. desember 1889 kullseilte postbåten mellom Selnes og Valdersund. Selnes poståpneri var blitt opprettet 1. november 1879. To av postførerne, Hans Magnus Andersen og Hans Olaf Jensen omkom, mens en tredje ble reddet fra hvelvet. Alle var fra gården Mandal på Valsøya. Posten gikk tapt og fra statskassen ble det to år senere gitt en erstatning på kr. 1.209,59 for seks tapte bankobrev.

1891 Boknafjorden, Ryfylke

I ytre Boknafjorden ble det rodd bipostrute mellom Føresvik på Bokn og Tysvær. Den 3. mars 1891 kullseilte og druknet postføreren og en gutt på hjemvei fra Føresvik til Tysvær. Postveska ble en tid etter funnet flytende i sjøen. Postføreren, Ole Nilssen Slåttevik, husmann under Nedre Kvinnesland på Tysvær, ble funnet senere på året og gravlagt 11. november. Postdrengen ble ikke funnet.

1893 Ingøy, Finnmark

Ved kgl. res. av 18. oktober 1856 ble det bestemt å opprette poståpneri på Ingø i forbindelse med ei bipostrute mellom Havøsund og Ingø, begge i Hammerfest prestegjeld. Posten skulle sendes fra Havøsund poståpneri hver gang det ankom post fra Hammerfest.

Ved kgl. res. av 25. oktober 1861 fikk Ingø endret ruteforbindelsen fra Havøsund til Rolfsøyhavn. Poståpneren på Ingø, Reinholt Larsen, omkom 20. september 1893 på tur hjem fra Mefjordhamn. Det er ikke klarlagt om det skjedde på tjenestereise.

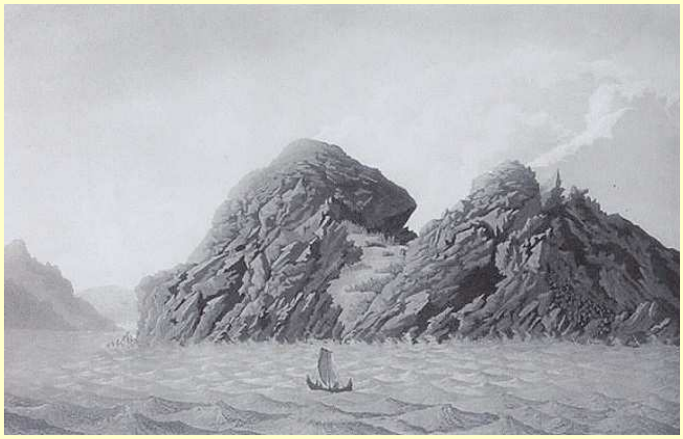

Gammelt kobberstikk fra Finnmark.

1896 Sør-Gjæslingan, Ytre Namdal

Byggingen av fyret på Haraldsøykråka er fortalt under 1877. Den 18. januar 1896 skulle postføreren Benjamin Mikalsen Haraldsø sammen med sin 19 år gamle sønn Hans Parelius ro posten fra Bergsnov på Vikna til Sør-Gjæslingan og videre til fyrvokteren på Gjæslingan fyr. Underveis blåste det opp til storm og mannskap og post forsvant.

1898 Vikerøy, Lofoten

Fram mot 1900 var store deler av kysten trafikkert med dampskip. Men det var steder skip ikke kunne legge til kai og post, gods og passasjer ble derfor brakt til og fra i føringsbåter. Under en orkanaktig storm fra nordvest i januar 1898 i Lofoten ble postbåten knust mot akterstevnen til «Vaagan» da post skulle hentes i Vikerøy. Tre mann fra postbåten ble berget, tatt med til og landsatt i Lyngvær. På grunn av det dårlige været måtte anløpsstedene Gimsøy og Laukvik forbigås. Vesteraalske Dampskibsselskaps D/S Vaagan gikk i lokalrutefarten i Lofoten og Vesterålen. Skipet forliste i 1901 utenfor Arnøy i Salten.

1899 Haugesund, Røværulykken

Røvær poståpneri ble opprettet ved kgl. res. 20. januar 1887 i postruta mellom Utsira og Haugesund. Poståpneren på Røvær benyttet ei Listerskøyte for postførselen mellom Utsira, Røvær og Haugesund. Øysamfunnet Røvær hadde ikke gravplass. Fredag 13. oktober 1899 ble postskøyta benyttet av et gravfølge til og fra Haugesund. På tilbaketuren brøt det ut et orkanaktig vær og skøyta med 30 personer forliste. Alle omkom. Poståpner Osmund Gautesen var blant de omkomne, og returposten fra Haugesund gikk tapt.

1901 Skjervøy, Troms

Skjervøy, i datidens Finnmarken amt, hadde hatt poståpneri fra 1785. Det ble i 1807 erstattet av Valanhamn i Kvænangen og i 1808 av Maursund. Men 18. oktober 1857 fikk Skjervøy igjen opprettet poståpneri, etter at det fra 1838 var blitt anløpssted for postvesenets dampskip «Prinds Gustav». Samtidig med poståpneriets opprettelse ble det igangsatt en bipostrute mellom Skjervøy og Maursund. En 14-daglig bipostrute ble opprettet 7. februar 1863 mellom Skjervøy og øya Skorpa i Kvænangen.

Den 20. november 1901 forliste postbåten ved Skjervøy. Mannskapet ble så vidt reddet, men posten gikk tapt. Året etter bevilget Stortinget kr. 31,- i erstatning for et bankobrev og et rekommandert brev som var gått tapt ved forliset.

1901 Halten fyr, Frohavet

På grunn av det store vinterfisket på Haltenbanken ble det i 1888 opprettet sesong poståpneri på øya Halten. I vintertiden gikk det post til Halten fra Svellingen på Frøya, hver 14 dag etter at det lokale dampskipet var ankommet Frøya fra Trondhjem. Ruta var ca. 28 nautiske mil i luftlinje, og det var ofte forsinkelser på grunn av værforholdene. Postbåten ventet et døgn i Halten for å få med seg returpost.

Postbåten på vei til Halten forliste 2. september 1901 og posten gikk tapt. Ved Stortings- proposisjon året etter ble det gitt en erstatning på kr. 172,66 til fyrvokteren og assistenten på Halten fyr for tap av lønninger ved postbåtens kullseiling.

Halten fyr ble bygget i 1875. Fyret er i dag fredet.

1901 Tanafjorden, Finnmark

Postbåten som reiste fra Vagge i Tanafjorden 22. oktober 1901 forliste underveis. Båten ble funnet veltet på en sandbanke ved Gavesluft. Alle de tre om bord; Harald Osvald Pedersen, Karsten Julius Brørs og Bernt Næss, omkom og posten gikk tapt.

Haalogaland Dampskibsselskaps D/S «Heimdal» hadde gått i rute mellom Vardø, Tana og Mehamn fra 2. juli 1899, og passert Tanafjorden hver tirsdag og fredag. Hvorfor gikk det da åpen postbåt i Tanafjorden? Svaret finnes i avisen Nordkapp for 13. september 1901: «*Smalfjorden i Tanen vil forblive optaget som Anløbssted fra Sommerrutens Begyndelse næste Aar, da Dampskibsselskaberne ikke finner det tilraadligt at paabegynde Anløb af Stedet mod den mørke Aarstid. Selskabene reserverer sig mod at anløbe baade Vagge og Smalfjorden».*

Ved Stortingets budsjettforhandlinger i 1902 ble det bevilget 60,- kr. i erstatning for to rekommanderte brev som gikk tapt ved forliset.

1904 Hekkingen fyr, Senja, Troms

Hekkingen fyr ved innseilingen til Tromsø ble satt i drift i 1859. Det var den gang en familiestasjon med postforbindelse fra Tromsø. Fyret som er et av de eldste i Nord-Norge ble fredet i 2000. Den 21. januar 1904 omkom postføreren Paul Christian O.B. Elverland ved Bottennesset på tilbaketur fra fyret. Han ble funnet 11. mars neste år. Det statlige Fyr- og merkevesen innvilget den nesten blinde enken en årlig pensjon på 150 kroner.

Flere år tidligere, før det rodd post til fyret, omkom fyrvokteren etter å ha vært på handelsstedet Laukvik i Senja og hentet post. På hjemturen ble det dårlig vær og nær fyret kantret båten. På grunn av høy sjø og dragsug greide fyrvokteren ikke å komme seg i land.

1907 Finnsnes, Troms

Den 22. september 1907 kullseilte postbåten ved Finsnæslygten, en halv times vei fra Finsnæs, i bipostruta mellom Finsnæs og Gibostad i Lenvik kommune. Ulykken ble sett fra land, og av de fem i båten, ble tre reddet. Postføreren Hans Leonard Irgens Olsen og ei 17 år gammel tjenestejente omkom og ble ikke funnet. Posten ble berget.

Etterskrift

Denne artikkelserien bygger på et stort kildemateriale. For enkelte forlis opp til 20 dokumenter. En liste vil derfor ta så mye plass at jeg har valgt å utelate oppføring av kilder. Men jeg vil takke bibliotekar Gunhild Reiby ved Postmuseet for tilgang til Einar B. Eriksens etterlatte arkiv, og Ingvar Andersen, Rune Berg, Arne Eriksen, Oddbjørn Salte, Trond Schumacher og Ivar Sundsbø for bidrag til serien.

I et hefte utgitt av Posten for noen år siden står det: *«Alle omkom, men posten ble reddet. Det finnes så mange bautasteiner i dag, men ingen over disse «postens ukjente soldater». Vi vet ikke hvem de var».*

Nå vet vi det.

Parcel post form Bl.152 Query from Olga Ellis

Redaktøren fikk dette på e-post fra selskapets æresmedlem Olga Ellis via Alan Totten:

Alan and I recently each bought an example of Bl. 152. As we had never seen these forms before, we contacted the postal museum in Maihaugen who could provide only limited information from 1934 onwards. Our examples are dated 1924 and, although having the designation Bl., are in fact envelopes, see attachments.

The question is when were these envelopes introduced and when were they withdrawn - perhaps when Kristiania became Oslo ?

We have been trying to ascertain how they were used and conclude that they may have been used as follows. When the parcel arrived in Kristiania from abroad the relevant customs and postal charges due were entered on the front of the envelope which was then sent to the receiving office at the same time as the parcel and presumably also its parcel card. The receiving office was then responsible for collecting the amount due from the addressee and returning it to Kristiania in the envelope. The porto stamps, affixed and cancelled in Kristiania on its return, show the receipt of the postage due only not the customs clearance charge. We presume, nevertheless, that all the money due was collected at the receiving office (Betalt 13/8 in Hakedal) and forwarded. Are these assunptions correct ?

The information from Maihaugen included a Post Office circular 18 of 13/6/1934, Bl. 152 which refers to the use of the form when exporting furs. The same form number 152 used in 1999 appears to be different again. None of this is consistent with the usage of our examples in 1924.

Can anyone help please ?

My very best wishes, Olga

Ballen ble spilt over til Arvid Løhre som ga følgende svar, som redaktøren synes at skal frem til oss alle:

Kjære Olga, og kjære Alan!

Jeg er litt overrasket over at Postbiblioteket ikke har slått opp i den eldre blankettlista for dere. Jeg har en fotokopi av «*Fortegnelse over postvæsenets blanketter m.v. Oktober 1902*», som stammer fra Postmuseet, Biblioteket. Blankett no. 152 er oppført som «*Konvolut til papirer for toldbehandlede pakker fra udlandet*».

Jeg tror det er første gang jeg ser no. 152, de må nok være forholdsvis sjeldne, vil jeg tro.

Det eldste pakkepostreglementet jeg har i mitt bibliotek, er Postreglement II 1933, kap. VII "Særskilt om pakker". Blankett 152 er IKKE nevnt der, faktisk står det: (fra § 51 a) «*...- Pakken fremsendes derefter på samme måte som innenrikske pakker til adressepoststedet med følgepapirene og tollregningen. Opkravsanvisninger beholdes i alle tilfelle ved det fortollende postkontor. Tollpostanvisningen skal festes til følgepapirene som øverste bilag. Disse papirer legges inn i en almindelig tjenestekonvolutt.-...*»

Siden de bruker vanlige Postsak-konvolutter i 1933, må den spesielle konvolutten, bl. 152 til dette formålet, ha gått ut av bruk mellom 1924 og 1933.

Behandlingen av utenrikspakker er ganske komplisert, og jeg vil ikke spekulere på nøyaktig hvordan de gjorde det i 1924, basert på et reglement fra 1933. Dere vil ha behov for et eldre Postreglement II Kap. VII, fra før 1924. Hvis dere spør spesielt etter dette på Postbiblioteket, vil de naturligvis hjelpe dere med en kopi.

Håper dette kan være til litt hjelp.

Husk også denne lenken:

http://posthistorisk.no/hjem-2/kataloger.html

Arvid

REFERAT FRA MEDLEMSMØTET 21. NOVEMBER 2015

Velkommen

30 medlemmer og 1 gjest skrev seg inn i protokollen. Foruten foredragsholderen, ble tidligere forbundspresident Petter E. Pedersen ønsket spesielt velkommen. Det var nemlig første gang han var til stede på et ordinært møte i Selskapet, til tross for et mangeårig medlemskap. Sekretæren har kikket i papirene, og Petter ble foreslått som medlem på medlemsmøtet, 14. november 1998. Han har med andre ord vært medlem i snart 17 år.

Møter på våren

Foreløpige datoer for alle møtene neste år står i referatet fra 19. september. Styret har diskutert program, og på møtet 30. januar har vi fått *Øyvind Midtlid* til å holde foredrag om «*Norske kvitterings-stempler i miniatyrformat*». Etter årsmøtet 2. april, vil *Arvid Løhre* ha et halvtimes foredrag om Postens personalorganisasjoner, med stikkord «*velferd og kamp*». I 2016 blir det ingen arrangementer på våren som kan kombineres med åpent møte i NPS, og styret syns det er lang tid uten møte fra 2. april til 24. september. Derfor vil det bli vurdert å arrangere en dagsutflukt i juni, f. eks. til Postmuseet på Maihaugen. Dette er foreløpig helt på idé-nivå. Hvis det blir noe av, vil det bli gitt orientering på alle mulige måter.

Aktivisering av medlemmene

Vi ønsker å ha et levende nettsted og et levende medlemstidsskrift, men i begge informasjonskanalene savnes de små bidragene og innspillene. Vi har et "samfunnsoppdrag"; å bidra med og formidle posthistorie. Ivar Sundsbø skulle gjerne sett at medlemmene sender inn problembrev. Finn Bjørke kunne opplyse at han hadde forsøkt et par ganger, men at han bare hadde fått svar én gang. Et forslag om skrivekonkurranse møtte liten respons.
Styret vil holde saken varm, og følge opp med tiltak.

Hovedpost-quiz

Inspirert av programmet til Oslo Filatelistklubb, hadde Finn Bjørke laget en skriftlig quiz med 16 spørsmål om norske prefrimstempler. Referenten syns det var svært vanskelige spørsmål, selv om han hadde sittet og lest på det avsnittet i Postal II på bussen innover, og selv om det var svaralternativer på 13 av de 16 spørsmålene. Jeg kan nevne et par eksempler:
- *Er Christiania type 3a og 4a registrert på utenlandsbrev? A) Nei, ingen av de to. B) Ja, begge to. C) Ja, bare 3a. D) Ja, bare 4a.* (Riktig svar C.)
- *I hvilken måned eller måneder er linjestempelet Fredriksstad type 2 registrert? A) Juli. B) September. C) November. D) Desember.* (Riktig svar er B, årstallet er "som kjent" 1850.)

Senere i programmet fikk vi svarene. Rettferdig nok var det en som har interessert seg for disse stemplene som vant, nemlig Tore Berg. Oppland-spesialisten Arne Korshavn ble trukket ut blant de tre som hadde nest flest poeng.

Hovedpost

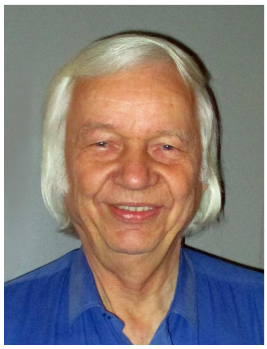

Så gikk ***Finn Bjørke*** i gang med selve foredraget. Han tok først for seg det grunnleggende, nemlig når stemplene var brukt, hvordan de så ut med hensyn til utforming, størrelse og varianter, hvor de ble brukt, hvilken type sendinger og hvilke destinasjoner som er registrert. Deretter gikk han gjennom den alfabetiske listen over de 49 byene, de 3 omkarteringskontorene og de 4 skipene som hadde prefrimstempler. Vi fikk se mange spennende destinasjoner og sjeldne avtrykk. Det ble gang på gang nevnt av Finn: «-ikke registrert i NK-» eller «-så vidt jeg vet, ikke registrert i NK-». Noe som til slutt avstedkom løfte om samarbeid fra Finn og sjefen for NK-utgivelsene, Bjørn Muggerud.
Dette var ett av de spørsmålene som ble tatt opp i en runde etter maten. En annen var diskusjon om stempelfarge. Marius Brinch Gabrielsen og Knut Buskum hadde begge litt av hvert av historiske referanser om stempelpute og farger på 1850-tallet. Det ble da raskt kommentert av Trond, at det var utrolig hva de visste: *«Dette er STOFF, snakk sammen og SKRIV!»*
Finn Børke mottok behørig takk for et interessant foredrag. Trond rakk samtidig å komme med en oppfordring, i tilfelle noen skulle komme over et utenlandsbrev fra en Finnmarks-by. Det er ikke kjent noen hittil. Trond sa: «Enten kan dere gå til undertegnede, eller dere kan gå til Finn med det», og det var liten tvil om hvilket alternativ Trond foretrakk.

Posthistorisk lapskaus

Vi lå litt etter skjema, og det ble servering rett etter foredraget. Det var bestilt lapskaus til 35, og de raskeste av storspiserne fikk dermed sikret seg en ekstra porsjon. Selskapets skål kl. 15:03, skål for de om lag 131 øvrige medlemmer kl. 15:10, og for Posten, som den engang var, kl. 15:14.

Medlemmenes 5-minutter

- **Bjørn Muggerud** kom med noen minneord om Selskapets medlem ***Erik Lørdahl*** (1937-2015), som døde 29. oktober. Etter at han ble pensjonist, jobbet han nærmest på heltid med krigspost og krigsfangepost, og han har en imponerende samling publikasjoner bak seg. Han er kanskje mer kjent i utlandet for dette, enn i Norge. Den siste utgivelsen, som handler om Murmansk-konvoiene, ble akkurat levert til trykkeriet før han gikk bort. Det er årets utgivelse fra Krigs- og Feltpostforeningen, og boka har mottatt økonomisk støtte fra Dr. Per Gelleins Minnefond. Erik Lørdahl var tildelt Anderssen-Dethloff-medaljen og J. H. Richter-prisen.
- **Ivar Sundsbø** kunne fortelle at Forbundet ved Henning Mathiassen har fått ekspertutvalget i gang igjen. Han orienterte videre om status med hensyn til attestskrivere godkjent av Forbundet. Men han påpekte at vi fremdeles manglet eksperter på prefrim og frimerkeløse brev, et område som også er utsatt for forfalskninger.
- **Petter E. Pedersen** sa at han hadde hatt en trivelig møtedebut i Selskapet. Han kunne også vise fram en ny bok: «Poststedene i Vesterålen 1663-2015», skrevet av Jarl A. Aspaker.
- Stemplede portotall har ikke vært omtalt og opplistet på mange år**. Øivind Rojahn Karlsen** hadde vært så heldig å få tak i et hittil ukjent påstemplet «5»-tall fra Hougsund. Funnet vil senere bli presentert i «Budstikka».
- **Erik Lunde** kom med en advarsel i anledning et sportsevenement i Hovedstaden dagen etter.
- **ROMJULSTREFF**. **Bjørn Schøyen** kunne presentere tid og sted for et filatelistisk og posthistorisk uformelt romjulstreff. Stikk innom for de som har anledning til å stikke av, på Asylet, 1. etasje, **tirsdag 29. desember fra kl. 15:00** og litt utover.

Forslag på nytt medlem

Det ble referert et forslag fra Arne Thune-Larsen, støttet av Trond Schumacher. Det gjelder: ***Jaan Roots***, Oslo. Han har store kunnskaper om baltisk posthistorie, og fikk stor vermeil for sitt eksponat «Estonia 1918» på Nordia 2015. Forslaget behandles etter Selskapets vedtekter.

Spontanauksjonen

En variert og interessant auksjon, på tross av at noen forlot møtet og gikk til nedre etablissement, og noen pratet kanskje litt for mye. Noen få eksempler: *«Det gula hornet. Glimtar ur postens oroliga historia»* (1958) av Laurin Zilliacus: kr. 100. *«Neuer Ganzsachen-Katalog. 12. und 13. lieferung Europa, Norwegen 1872-1968 – Österreich 1861-1924»*, gikk for 110 kr. Det var den første katalog som katalogiserte norsk, privat helpost. *«Veileder for poståpnere (1911)»*, med utdrag av postreglementet beregnet på poståpnerier, gikk for hele 250 kr. En tykkelsesmåler, *Mikrometer*, som kan kjøpes på Biltema til 139 kr, gikk for 250 kr. Referenten kan legge til at et digitalt mikrometer, med akkurat samme presisjonsnivå (0,01 mm), står i SAFE-katalog nr. 56 til 1.100 kr.!
En bok om Danmarks «*provisionals*», ble klubbet til kr. 90. «*Skibspost til og fra Danmark i midten af 1800-tallet.*» av Knut Hansen og Ole Maintz gikk for 100 kr. Mer kamp om en bok fra 1985 om helpost fra Danmark og danske områder; kr. 250..
Auksjonen og møtet var slutt kl. 16:38.

Arvid

Fig. 1

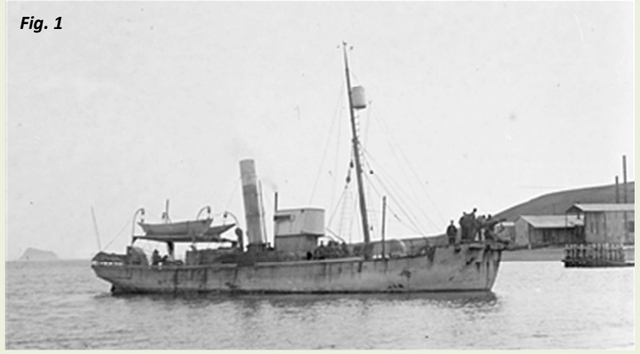

Fig. 2

Fig. 3

Puerto Corral, Chile av Rolf Scharning

Når en tenker på hvalfangst i syden er det gjerne bare Syd Georgia og Sydishavet det fokuseres på, men det er også andre fangstfelter som ble utnyttet. Det ble gjort flere forsøk langs Stillehavskysten utenfor Syd- og Nordamerika, med blandet resultat. Denne artikkelen tar for seg **landstasjonen *San Carlos* ved *Puerto Corral*** i Chile. Puerto Corral er havnebyen til Valdivia, en by som ligger i Los Rios regionen på den sydlige delen av Chile. Denne stasjonen ble grunnlagt av ***Hans Christian Korsholm***. Han er omtalt i de fleste håndbøkene som nordmann, men det er ikke riktig. Jeg kunne ikke finne etternavnet Korsholm i folketellingene i Norge, men fant det så småningom i Danmark. I folketellingen for Flensburg i Schleswig-Holstein fra 1845 finnes en gutt med navnet Hans Christian Korsholm på seks år, sønn av H C Korsholm som er 41 år gammel. Jeg går ut fra at denne gutten er far til "vår" Korsholm.. Aldersmessig stemmer dette. Schleswig-Holstein ble senere del av Tyskland, så Hans Christian Korsholm må ha vært tysk av fødsel. Jeg har korrespondanse til han fra familie i Flensburg. Hans Christian Korsholm bosatte seg i Chile sammen med sin chilenske kone, ***Luisa***. Han seilte som kaptein på kysten av Chile og hadde observert store hvalforekomster ved deres årlige trekk opp og ned langs kysten. Han grunnla hvalfangstselskapet ***Sociedad Ballenera y Pescadora de Valdivia*** i 1905. Hvalbåten ***Germania*** ble innkjøpt fra det tyske selskapet ***Germania Walfang und Fischindustrie A/G*** som hadde fanget ved Island, men hadde måttet gi opp etter to sesonger. En landstasjon ble bygget i San Carlos ved Puerto Corral, og fangsten startet I 1906.

Fig. 1 *Germania* ved Island i 1904.

Fig. 2. *Germania* og *Island* ved Kaldnes Mek. Verksted, Tønsberg i 1906.

Korsholm seilte Germania til Chile og ankom der i september 1906. Han mottok et postkort med gratulasjon og lykkeønskning om et godt resultat. Kortet var adressert til S/S "Germania", Corral, Chile.

Fig. 3. Postkort postet på Vestbanen 4-9-1906.

Hotel Kosmos var et populært samlingssted og midtpunkt I Puerto Corral. Det var også brukt som postadresse for de som ikke var fastboende I byen.

Fig. 4

Fig. 5

. Fig.4. Hotel Kosmos omkring 1906.

Fig. 5. Postkort adressert til mannskap ombord på *Germania*, adr. Hotel Kosmos. Sendt fra Tønsberg 12-10-1906.

Fangstresultatet for de første to sesongene var tilfredsstillende, men det trengtes kapital for å utvide bedriften. Korsholm reiste til Sandefjord og kontaktet ***Lars Christensen*** som sammen med sin bror, ***Søren***, sendte ut ***Aktieindbydelse til Dannelse af et Selskab for Hvalfangst paa Sydamerikas Vestkyst*** i oktober 1908. Det var stor interesse for foretagendet i Sandefjord, selskapet med en aksjekapital på 500.000 kroner ble registrert i Valdivia under navnet «Sociedad Ballenera Christensen y Cia.» den 7. november 1909. Disponent var Lars Christensen og hans direktører var Søren L. Christensen, Ole Wegger, Olaf Söethren og Karl A. Krømke. Sistnevnte var en erfaren fangstmann som tidligere var bestyrer på Færøyene. Store forandringer tok plass. I tillegg til den aldrende hvalbåten *Germania* som senere ble byttet ut med *Ballena*, ble det anskaffet en ny hvalbåt, Noruega. Kjøtt- og bein kokerier ble bygget, så fremtiden så lys ut.

Fig. 6. San Carlos landstasjon.

Fig.6b. San Carlos landstasjon.

Fig. 7. Søren L. Christensen I midten, Leif Bryde til høyre og bnokholder Reisinger til venstre foran bestyrerboligen i 1911.

Fig. 7a. Spermhval på flenseplan.

Fig. 7b .Mann med barder, San Carlos landstasjon.

Fig. 8. Kort sendt av Karl A. Krømke fra Corral i 1910.

Fig. 9. To hvalbåter på havnen, antagelig *Fyr* og *Ballena* omkring 1920-30.

Uforutsette problemer som oppsto, forsinkelse med oljeleveringen i Hamburg samt fallende oljepriser, gjorde at det ble underskudd. Selskapet ble i 1912 solgt til ***A/S Corral*** i Bergen for 1 000 000 kroner, men heller ikke dette ble vellykket. Etter to sesonger ble kompaniet solgt for £12.000 til chlienske interesser, og navnet ble endret til «***Sociedad Ballenera De Corral***» (1914-1936). Dette ble i sin tide overtatt av et større konpani, «***Compañia Industrial S.A.***» (**INDUS**) som fortsatte fangsten på Chile kysten (1936-1967). Denne fangsten gikk med overskudd p.g.a. at oljen ble brukt på hjemmemarkedet, ingen store transportkostnader. Norge var involvert i fangsten ved San Carlos fra 1908 til 1913.

Fig. 10. Hvalbåt INDUS 3.

Fig. 11 Pollett brukt som penger.

.

Referanser:

Daniel Quiroz and Luis A. Pastene: ***Norwegian whaling in Chile in the 20th century and its influence on Chilean communities.***

John N. Tønnesen: ***.Den moderne hvalfangsts historie bind 2***

Egen samling

Fig. 11

Fig. 6

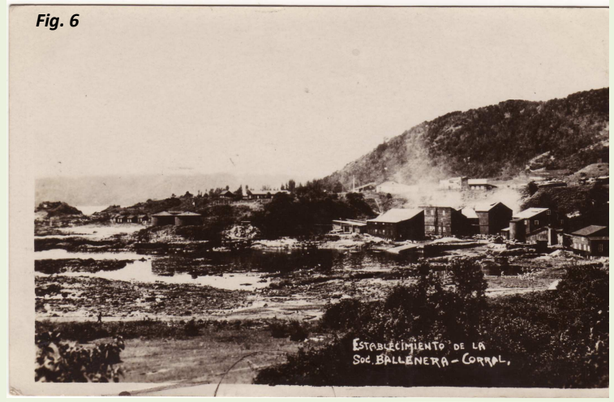

Fig. 6 b

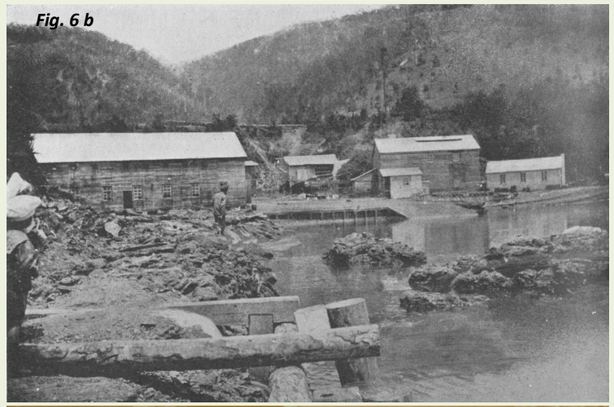

Fig. 7

Fig. 7 a

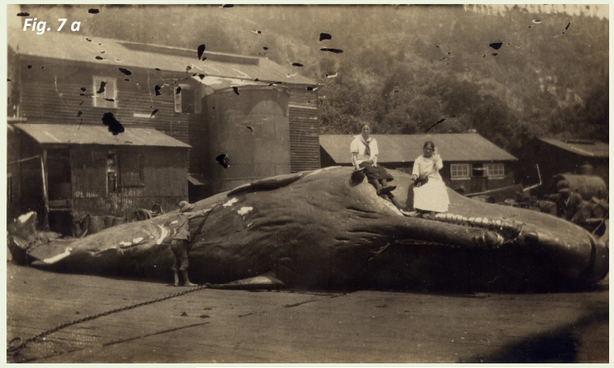

Illustrasjonene 7 b, 8, 9 og 10 ses på side XX

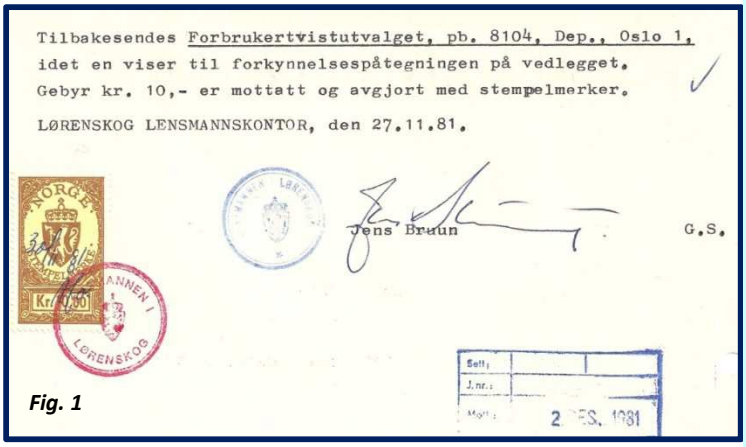

Fig. 1

Fig. 2

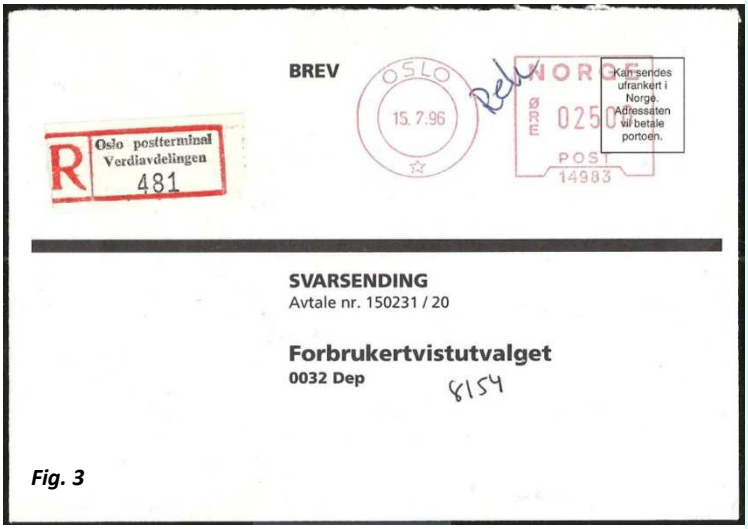

Fig. 3

Fig. 4

REKOMMANDERTE SVARSENDINGER

av Tore Haga

Det måtte en ytre impuls til for at jeg omsider skulle komme i gang med denne artikkelen, som det er årevis siden jeg første gang så vagt for meg. Den ytre impuls var "Uvanlig blandingsfrankering?", fra Leif Roger Størseths samling, i Budstikka for september 2015. Jeg antar det er en trykkleif når det der heter: "Det kan ikke ha vært uvanlig at svarsendinger ble sendt som rek-brev." Formodentlig var meningen det stikk motsatte.

Mitt arbeidssted var i mange år Sekretariatet for Markedsrådet og Forbrukertvistutvalget - dette er altså et sekretariat som betjener to offentlige organer med ulike virkeområder. Det er det sistnevnte, gjerne forkortet FTU, vi her skal konsentrere oss om. FTUs virke er hjemlet og regulert i forbrukertvistloven av 28. april 1978, hvor det fremgår hvilke tvister som kan behandles, bl.a. i forbrukerkjøp. Vedtakene har bindende virkning for partene, med mindre saken innen en viss frist bringes inn for vanlige domstoler. Av denne grunn foreskriver loven forkynning (av oppfordring om tilsvar for den innklagde og av vedtaket for begge parter). Opprinnelig skjedde slik forkynning ved stevnevitne for et nærmest symbolsk gebyr, og gjenpart av dokumentene kom i retur påført stempelmerker, fig. 1. Imidlertid økte gebyret og gikk etter hvert til himmels, og FTUs utgifter pr. sak steg tilsvarende. I domstolslovens § 163a, tilføyd i loven i 1985, var det hjemlet adgang for visse etater til å forkynne pr. post. I 1993 ble FTU tilføyd i listen over aktuelle etater, og det ble da inngått svarsendingsavtale med Postverket, slik at forkynningsadressatene kunne sende tilbake mottakskvittering uten egne portokostnader.

Nå og da opplevde sekretariatet at svarkonvoluttene likevel bar frimerker eller frankerings-avtrykk. Noen ganger skyldtes dette rett og slett at sendingen uforvarende var sendt gjennom det aktuelle foretakets frankeringsmaskin sammen med annen utgående post. Andre ganger kom den med utenlandsk frimerke, se fig. 2. Svarsendingsavtalen gjaldt jo bare innenlands, og det hendte at forkynningsekspedisjonen var blitt omadressert til mottaker som befant seg utenlands. Ekspedisjonen skulle riktignok være påført stempel om at den skulle returneres til FTU dersom adressaten hadde flyttet, men enten ble dette ikke alltid tatt ad notam, eller så slurvet sekretariatet med påføringen. I alle fall ble FTU, som rett er, ikke belastet portoen for de frankerte svarsendingene. Ved ett tilfelle kontrollerte jeg selv fakturaen i samlekonvolutten med en bunke svarsendinger, hvorav én frankert, og kunne konstatere at fakturert antall omfattet bare de ufrankerte.

Så var det noen forkynningsadressater som ville være sikre på at kvitteringen kom frem til FTU, og derfor sørget de for at sendingen ble rekommandert. Det skjedde ikke så ofte, og jeg fikk neppe kloa i dem alle, men noen få er jeg glad for å ha i mitt eie. Den eldste er fra 15.7.1996, da rek-avgiften var kr 25,-, se fig. 3. Disse rek-sendingene kom ikke i samlekonvolutten sammen med de øvrige svarsendingene, men ble omadressert fra Svarsendingssentralen til vår postboks. På denne konvolutten er med kulepenn påført postboksadressen hos Oslo Dep.

Fortsettes neste side

Fig. 4 viser et eksemplar fra desember 2008, avsendt 3.12. og videresendt fra Svarsendingssentralen dagen etter til vår daværende postboks i Nydalen.

Det er tankevekkende, synes jeg, å se avgiftene vokse i disse årene fra kr 12,- på Størseths brev i 1988. I tillegg til det nevnte med kr 25,- har jeg andre eksemplarer som viser stadig høyere pålydende. Mine nyeste eksemplarer er ett fra 2007 med kr 54,-, det nevnte fra 2008 med kr 88,- og ett fra 2009 med kr 100,-. Men da må det sies at disse siste sprangene ikke er hele sannheten. I NK Postal kan man lese at det i 2008 ble innført en differensiering av avgiften på grunnlag av sendingens størrelse, og at minste størrelse dessuten har ulik avgift etter hvorvidt sendingen er "tilrettelagt" eller ikke, og mine eksemplarer var nok ikke "tilrettelagte", etter frimerkenes pålydende å dømme. Med tilrettelagt menes her at avsender selv har funnet ut avgiftens størrelse og selv har frankert sendingen og limt på rek-lappen - da slapp man rimeligere unna.

Tore Haga

Svanvik – Hegra

Jeg har med stor interesse lest Trond Schumachers velskrevne og spennende artikkel i Budstikka 3/2015 om «Finsk interneringsleir i Svanvik».
Det er alltid en fornøyelse å lese Trond sine gode artikler om posthistorie i tilknytning til Norge.
Jeg har gjennom litteraturgranskning kommet over en bok som berører interneringen av de finske soldatene som flyktet over grensen til Norge. Denne kilden var nok Trond ikke klar over da han skrev sin artikkel.
Boka «Hegra festning 1905-2005»: Ugitt av Foreningen Hegra Festnings venner og ført i pennen av Karl H. Brox (ISBN 82-303-0476-9) nevner på side 78 at det var 60 finske soldater som ble internert på festningen. Soldatene – som hadde kjempet mot russerne i Nord-Finland – ble like etter årsskiftet 1939-1940 sendt tilbake til Finland. Om tallet var akkurat 60 soldater eller ca. 60 soldater, sier kilden ikke noe om.
Med vennlig hilsen

John Torstad

Hva vil Posthistorisk selskap med websida?

Noen tanker og refleksjoner fra en undrende web-redaktør.

I 2008 ble websida til Posthistorisk selskap opprettet som et supplement til "Budstikka". Ettersom Budstikka bare kommer ut 4 ganger i året (knyttet til møtevirksomheten), var det behov for å bringe ut aktuell informasjon til medlemmene raskt og enkelt. I tillegg så man for seg at medlemmene kunne skrive korte artikler rundt egne objekter ("månedens brev") og man så også for seg at artikler fra eldre utgaver av Budstikka kunne gjøres tilgjengelig.

Alt i alt: Et slags aktivitetstorg.

Dette har for så vidt blitt virkeliggjort, men medlemmene har vært svært tilbakeholdne når det gjelder egne bidrag: Et fåtall har bidratt til "månedens brev" og noen få har faktisk klart å få publisert varige oppslagsverk. Takk til dem!!
En levende webside er avhengig av at brukene gir innspill og tilbakemeldinger, samtidig som de leverer interessant stoff. Som jeg tidligere har nevnt på møter – så vil innlevert stoff bli publisert ganske raskt.

I en tidlig fase ble det lagt inn artikler fra eldre eksemplarer av Budstikka. Da ble det også lagt inn infosider om Selskapet. På det tidspunktet hadde webredaktøren både tid og motivasjon til å gjøre en god del grovarbeid av dette slaget. Som man sikkert kan skjønne av mitt innlegg, så har det etter hvert blitt mindre motivasjon, og noe knappere tid til rådighet. Redaksjonen har også lagt opp til en enklest mulig webside. Å bruke et komplisert verktøy gir ikke alltid best effekt – det kan man se på Norsk Filatelistforbunds webside. Kostnaden til vår webside har vært minimal – det er tale om 500-1000 kr i leie hos en leverandør i året. Resten er dugnad.

Tidligere i år måtte vi legge om websida fordi leverandøren innførte et nytt system. Overgangen skjedde rimelig greit, men det er fortsatt et etterslep da sidene må skrives om med det nye verktøyet og pr i dag ligger mange av sidene tilgjengelig kun med HTML-koden, og ønsker man å rette opp i disse – krever det en viss basis-kompetanse i HTML. Det har ikke redaktøren – men det er et håp om å få lagt inn sidene på nytt etter hvert.

Webredaktøren har på utallige møter oppfordret medlemmene til å bidra mer – og komme med forslag etc. Det er fortsatt "Tordenskiolds soldater" som leverer – om ikke så ofte som før.

Jeg er den første til å innrømme at en redaksjon burde være mer pro-aktiv, komme opp med nye ting, legge inn interessant stoff – ta ansvar. Det er slik aktive webredaksjoner fungerer i dag. Men hos oss er denne funksjonen på hobbybasis – ubetalt. Og det er ikke alltid tiden strekker til når det gjelder hobbyen- i hvert fall ikke når det er tale om daglig, regelmessig påfyll – og gjerne større dugnader. Å ta initiativ ut fra eget hode – kan også være bomskudd – og bortkastet tid.

Så – kjære med-medlemmer – hva vil dere med websida? I styret har dette blitt tatt opp på hvert møte, og det har kommet forslag om nye ting. Noe av dette er krevende, noe er forholdsvis enkelt. Men skal vi fortsatt gjette oss til hva som egentlig ønskes? Og hvor mange av dere er inne på websida – regelmessig? Dersom dere er inne fra tid til annen- så legger dere sikkert merke til at tilsiget av nytt stoff ikke er all verden. Hva gjør du med det? Tar du opp albumet ditt og tar fram en interessant sending og skriver noen ord – sender det til **posthistorisk.no**?

Om ikke noe annet: **Send noen ord til webredaktøren og kom med forslag til innhold – og kom gjerne også med ros og ris. Taushet er ikke bra!**

Hilsen *Henning M.*

Tekstkilde: Statsarkivet i Trondheim; Illustrasjoner: Wikipedia

Under mitt besøk på Statsarkivet i Trondheim i juni 2015, fant jeg mange spennende dokumenter. Jeg hadde tidligere ved et par anledninger forespurt arkivet om hva som fantes av dokumenter som omhandlet postgangen omkring Trondheim, og fikk da til svar at det var ikke noe slikt der(!)

De hadde ikke noen Jens Schanche dokumenter. Da jeg skulle opp på utstillingen i forbindelse med Forbundets lands-møte, ba jeg i forkant om en utskrift av Arkivkatalogen for perioden 1700-1800 i håp om at det var indikasjoner på noe spennende i Amtmannsarkivet der. En liten boks som jeg rekvirerte var resultatet, men hvilken overraskelse! Det første dokumentet jeg fisket ut av boksen bar signaturen til Jens Schanche, og jeg ble mildt sagt i fyr og flamme. Det så nemlig ut til at dette var det dokumentet som jeg savnet i min transkripsjon av Schanche rapportene, og jeg var rimelig "høy" resten av tiden jeg tilbragte der på arkivet.

Jeg fikk med meg foto av drøyt 200 dokumenter. Ikke allverden, men vanvittig spennende. Da jeg kom hjem og gikk nøyere tilverks i bildesamlingen, landet jeg med et "brak". Dokumentet jeg trodde var "the missing one" omhandlet riktignok Romsdalsposten og postgårdene, men bare en del av dem. Det var ikke den rapporten som Jens Schanche refererte til. Jeg må ærlig innrømme at jeg følte meg litt tåpelig, men det er jo lov å ta feil.

Det følgende dokument som her presenteres er en ***avskrift* av originaler**, men ikke mindre interessante av den grunn. Det ser ut som avskriften kan være gjort omkring 1710-1720, da skriften ser ut til å være fra første del av 1700-tallet. Posthistorisk har dette dokumentet blitt referert til mange ganger, og gir et godt bilde av situasjonen for postbøndene i siste halvdel av 1600-tallet.

Dette var jo helt i starten på det Norske Postverk, og forholdene var urolige. Ulrik Frederik Gyldenløve var på dette tidspunkt Stattholder i Norge, og dokumentet viser at han hadde en viss forståelse for postbondens situasjon. Det blir her presisert postbondens rettigheter etter den opprinnelige forordning som ble gitt ved opprettelsen av Postverket i 1647. Offentlige dokumenter fra den tiden viser en nedlatende og krevende holdning til postbonden og det arbeid han er pålagt å utføre uten noen særlig form for godtgjørelse.

Stadfesting av Postbondens rettigheter

"Efter som fornemmis her udj Riget ved Postvæsenet fast ofver alt stor u-Rigtighet, og forsömmelse, og det fornemmeligst formedelst Post Bönderne ikke Derudinden, Beteer den flitighed og vandskibelighed som Billigt skee skulde, Da som J siger tider Hojligen ud krefver, Hastigere og Rigtigere Poster end Hidindtildags skeed er, Correspondentzen som Hans Kongelige Majestet og Riget magt paaliger til Sicker befordring, Hvilket dog icke Retteligen kand bringis udj ordentlig verck med mindre Post Bönderne for Jdelig Möje med Postens försel med nogen sær frihed frem for andre ansees, Da haver ieg Nödiget eragtet, Paa Kongelig Majestet min allernaadigste Herre og Kongis Veigne, og allernaadigste Behaug, Post Bönderne at bevilge, at de Beholder Tvende Tieniste Karle fri fra ald udskrifning, som de til Deres gaards brug, og Posten Behöver, at ikke nogen Maa dennem besverge, enten med Rytter eller Soldater udredning, Udskrifning, eller befallings Penger, i hvad maade det være kand, Jtem Post Bönderne selv og Deris gaarder at være frie for Skytzfær, Toure Kiörsel og all anden Hof arbejde, Jtem ald Jndqvartering af Officerer Rytter eller Soldater, samt ald anden frihed at Niude som Hans Kongelige Majestet udj Skatte Brefverne, Dennem allernaadigst forundendes Vorder saa ingen med Billighed sig meereofver friheds betagelse skal kunde hafve at besværge, Derimod skal alle Post Bönder være tiltengt og forpligtet, enhver sin Post Troe, flitig, Rigtig at före, Med en færdig Knegt og Vellöbende Hest, som saa hastig skal Jage Post, at Der endelig hver Time vindis en Miill, Jtem at dend Eene icke snarere kommer til Post gaarden og tager Post seken an. Saa snart der Blæsis i Posthornet saa at Post seken ikke kommer i Nogen Post bundis Huus undtagen de som er og Bör være Betroed, at Jndlegge og udtage Brefver og skrive paa Rejse Seddelen Hvilke og under Höjeste Straf skal være til forbunden med flid og troskab, Strax uden ald ophold saadant at Expedere, Disligeste skal de altid ved Nat og Daug lade sig en Hest og Knegt Paa hver Postgaard findes parat Paa det at Naar fornödenhed udtværer en Expresse Post at affærdige mand da kand forlade sig til at ingen stedz skeer ophold. Skal og hermed være forbuden at ingen maae före nogen Post eller Breve tilfods eller ved smaa Börn eller qvindfolk, Hvilket om befindis Eller i Ringeste forsömmelse eller forseelse imod dette forbenefnte af Nogen begaaes, Da de skyldige for hver gang at Böde til andgifverne efter Sagens beskaffenhed, og om ellers nogen kand betreffe u-troeskab at Begaa, enten med brefverne at udstælle af Posten eller Brevernis Brydelse, eller andre Deslige maader, Det mig at tilkiende gifve, hvorpaa da skal fölge paa de Skyldige saadan Straf at andre deraf kand tage Exempell paa det mand sig til et Rigtig Postverk kand forlade, saa som det i sig selv er angelægen, hvorpaa Kongl: Majt Betroede Amptmand ville drage omsorg for at her efter vedbörlig holdis, og J lige maade beskike, at fornöden Biposter kand hafvis saa at alle Brefve til Officerer, Præster fogder eller andre udj Kongl: Majts eller andre forretninger skrifvis, kand u-behindret kome til Ejermændene, Hvilke BiPosterne skal af Postmesteren udj Christiania Anders Boyesen som af GeneralPostmester fuldmegtiget Jndrettes, og af Fogderne giöris hannem Assissentz, at det behörige skeer og med andordning og optsigt fremdelis Continuere og skal samme Biposter föris ved gaaendis Bud af de Beste Huusmænd som skulle Derimod være fri for anden Tynge, Skat og hofarbejde, hvilke skal være pligtige brefverne ved Nat og Dag at forskaffe, saa fremt de icke Paa Kropen vil Straffis, forhvis de udj Biposters brefvers forsömmelse forsömmer formodendis at Hr Amptmænderne sig alting ved Postvesenet lader vere angelegne som de selv ved Des Nödvendighed kand Eragte

Aggershuus den 2de Aprill 1674 **Guldenlew**

Ulrik Frederik Gyldenløve. (1638-1704)
Stattholder i Norge 1664-1699

Johan Vibe (1637-1710)
ViseStattholder i Norge
1708-1710

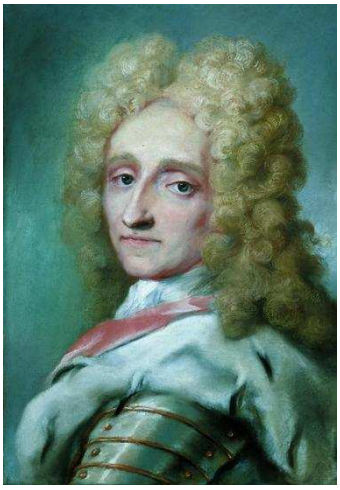

Frederick IV (1671–1730)

Waldemar Løwendahl
Stattholder 1710-1712

En "ren" Stattholdertittel var forbeholdt personer av kongens slekt, andre ble ViseStattholdere.

Efter den andordning som Hans Höje Excellence Hr Rigenes Stadtholder og General Feltmarschalch Höjbaarne Uldrich Fridrich Guldenlewe Post Bönderne om Postens gang försel og Friehed gifvet Haufver, af dato Aggershuus dend 2de Aprill 1674 som Hr Commisaius og forrige Post Directeur Velædle Andreas Boyesen tilsendt er same frihed paa Hans Höie Excellence Her Stadtholder Guldenlewe og Hr Geheime Raad Moths gundtige Behaug forundes Post Bunden Peder Efeensen Houen som er antagen Posten Neml: den Trundhiemske at före Nordefter fra Christiania, og til Lau i Schiesmoesong Een Mill og 3 fieringer alden Stund at hand det i allemaader saaledis efter komme som forsvarligt og ej nogen Billig klage derofver skulle foraarsagis,

Christiania PostContoir den 16de Februaij Ao 1695

Ao 1709 den 31 Janv: En andlydende af denne Jndhold til Hans Exellence Hr Wice Stadtholder Wibe udi egen haand overleverit - med Paaskrift

Slotsloven

Slottsloven på Akershus, var en kommisjon som ble nedsatt i 1704 med rådgivende og utøvende myndighet til å styre Norge innenfor rammen av gjeldende lover og forskrifter. Instruksen for Slottsloven på Akershus ble gitt 16. februar 1704, og ble åpnet av Frederik IV 11. juni samme år. Visestattholderen var formann, ved sin side hadde han 4 medlemmer. Slottsloven var formelt i funksjon til 1721, men fikk liten betydning. *(Se også Budstikka nr. 2 /2013,side 11)* Dette siste dokumentet er skrevet av "Slotsloven" og er en presisering av postbondens rettigheter som i stor grad blir neglisert av offiserer og av andre offentlighetspersoner. Adressaten i *denne* versjonen, Iver von Ahnen var Stiftamtmann i Trondheim 1700-1722. Det var flere dokumenter fra hans hånd i Statsarkivet i Trondheim.

"Friderich Dend Fierde, af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, de Venders og Gothers, Hertug udj Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmersken, Grefwe udij Oldenborg og Delmenhorst.
Vor Gunst tilforn; Som til Postbönderne her i Vort Rige Norge Mange Besværinger er jndkommen, At de for Postens försel iche nyder dend frihed som dennem udj Post ordningens 14 Artl: er tillagt, Saa er voris allernaadigste villie og Befahling, at de paa Behörige Stæder Lader Kundgiöre, at alle Postbönders Sönner udj det dig Allernaadigst Anbetroede Trundhiems Stift herefter for udskrifning skal være frie, og de som ingen Sönner haver, Nyder Een voxen Karl jligemaade fri for udskrifning til Postens försel, og naar samme Karl paa Postgaarden haver udtient sine 10 Aar skal hand Jligemaade for udskrifning være Befriet, Dog derhos Alvorligen at Lade foreholde Postbönderne over alt, At dersom nogen af dennem skulde overberuse At have forsomblet eller opholde Postens vedbörlige og hastige gang, de derfor ej alleene skal vorde tiltalt og Straffed, Men og have forbrudt deis udskrifnings frihed, Dermed skee vor villie Befallendis dig Gud, Skrevit af vor Slotslov

Aggershuus Slott dend 29 August 1711 Under vort Kongl: Seigl ***Löwendal***"

Till Etatz Raad von Ahnen

Resolution om fritakelse fra militær tjeneste for et postbud.

Presentert av Ragnvald C Knudsen

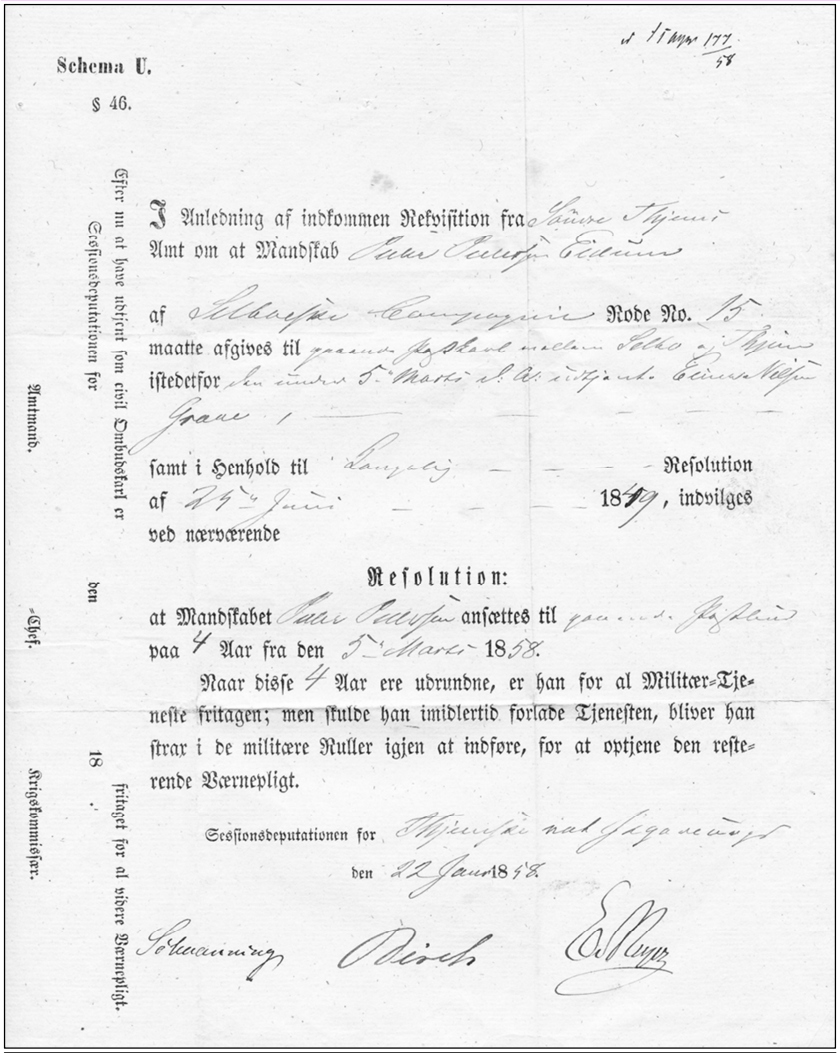

Schema U.

§ 46.

I Anledning af indkommen Rekvisition fra Søndre Thjems Amt om at Mandskab Peder Pedersen Eidum af Selboeske Compagnie Rode No. 15 maatte afgives til gaaende Postkarl mellem Selbo og Thjem istedetfor den under 5. Marts d. A. udtjente Einar Nilsen Grane, samt i Henhold til Kongelig Resolution af 25. Juni 1849, indvilges ved nærværende

Resolution:

at Mandskabet Peder Pedersen ansættes til gaaende Postbud paa 4 Aar fra den 5. Marts 1858.

Naar disse 4 Aar ere udrundne, er han for al Militær-Tjeneste fritagen; men skulde han imidlertid forlade Tjenesten, bliver han strax i de militære Ruller igjen at indføre, for at optjene den resterende Værnepligt.

Sessionsdeputationen for Thjemske nat. Jægerkorps den 22 Januar 1858

Schaanning Birch E. Meyer

Efter nu at have udført som civil Ombudskarl er den 18 fritaget for al videre Værnepligt.

Amtmand. Chef. Krigskommissær.

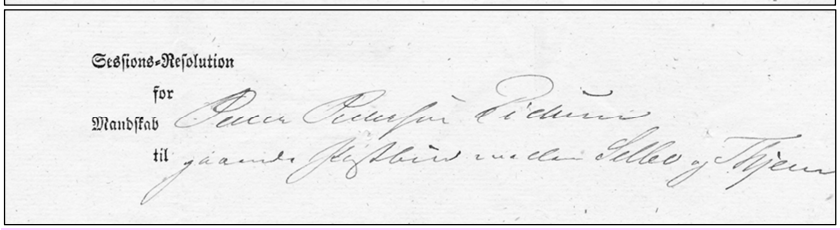

Sessions-Resolution for Mandskab Peder Pedersen Eidum til gaaende Postbud mellem Selbo og Thjem

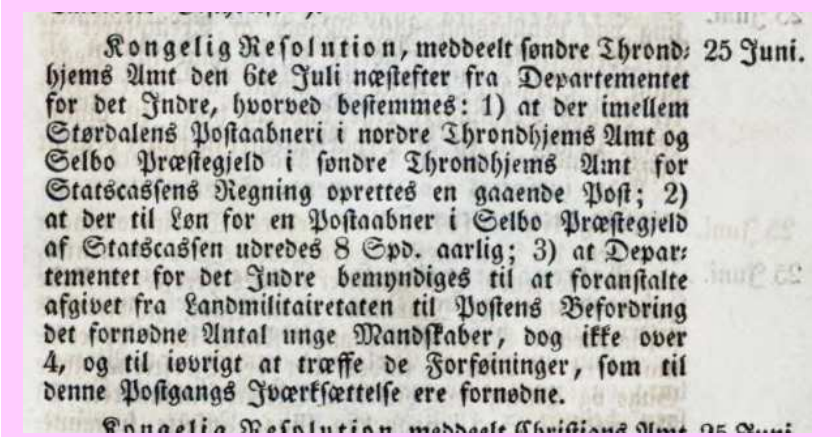

Kongelig Resolution, meddeelt søndre Throndhjems Amt den 6te Juli næstefter fra Departementet for det Indre, hvorved bestemmes: 1) at der imellem Størdalens Postaabneri i nordre Throndhjems Amt og Selbo Præstegjeld i søndre Throndhjems Amt for Statscassens Regning oprettes en gaaende Post; 2) at der til Løn for en Postaabner i Selbo Præstegjeld af Statscassen udredes 8 Spd. aarlig; 3) at Departementet for det Indre bemyndiges til at foranstalte afgivet fra Landmilitairetaten til Postens Befordring det fornødne Antal unge Mandskaber, dog ikke over 4, og til iøvrigt at træffe de Forføininger, som til denne Postgangs Iværksættelse ere fornødne. 25 Juni.

In Anledning indkommen Rekvisition fra *Søndre Thjems* Amt om at Mandskab *Peder Pedersen Eidum* af *Selboeske Compagnie* Rode No. *15* maatte afgives *til gaaende Postkarl mellem Selbo og Thjem* istedetfor *den under 5. Marts d.A. udtjente Einar Nilsen Grane*, samt i Henhold til *Kongelig* Resolution af *25. Juni* 1849, indvilges ved nærværende

Resolution

At Mandskabet *Peder Pedersen* ansættes til gaaendePostbud paa *4* Aar fra den *5.Marts* 1858. Naar disse *4* Aar ere udrundne, er han for al MilitærTjeneste fritagen; men skulde han imidlertid forlade Tjenesten, bliver han strax i de militære Ruller igjen at indføre, for at optjene den resterende Værnepligt.

Sessionsdeputationen for
Thjemske nat. Jægerkorps
den *22. Janr.* 1858
Schaanning Birch E. Meyer

NPS-medlemmene kjenner til, bl.a. fra brev Oddbjørn Salte har plukket frem fra arkivene, hvordan posten på syttenhundretallet måtte kjempe med militæret om frigivelse av unge menn til posttjeneste. Det dokumentet som vises her, er derimot fra 1858. Den kongelige resolusjonen regulerte fritagelse i en tid da krig for oss nærmest var utenkelig. Rett nok var Danmark i krig, men Treårskrigen 1848-51 (1. Slesvigske krig) var heller en borgerkrig – og *vi* var trygge i union med Sverige.

I dette tilfellet var avgivelsen et ledd i sikring av pålitelig postforbindelse mellom Stjørdal og Selbu. Strekningen er også i nyere tid en viktig ferdselsvei mellom Trondheim og Selbu sør for Selbusjøen. Ved Kgl. res. Av 28. mars 1855 ble resolusjonen fra 1849 endret til å gjelde fra Trondhjem til Selbu, slik som dokumentet også angir.

"Vårt" postbud gjenfinnes som gårdsarbeider og leilending i folketellingene for Selbu i 1865 og 1875 – som ***Peder Pedersen Eidemsbrænden*** og ***Peder Pedersen Eidem*** (Brænnan). Han var født i 1838 og var altså 20 år da han ble avgitt fra militæretaten, som postbud, for fire år. Hvor lenge han ble i den tjenesten, er uvisst. På baksiden av dokumentet er Peder i annen håndskrift navngitt som ***Peder Pedersen Brændem.***

Sesjonsdeputasjonen som undertegnet dokumentet, besto etter underskriftene å dømme, av kst. sorenskriver *Folkmann Freck* ***Schaanning*** i Selbo og Strinde m.v., oberstløytnant *Peter Abildgaard* ***Birch*** samt krigskommissær for Trondhjems distrikt, ***Emanuel Greve Meyer***. Mildt sagt, deputasjonens medlemmer var solide menn i statens tjeneste. Birchs far var forresten generalkrigskommissær, bosatt i Christiania til 1858. Senere flyttet han til en annen sønn som var landhandler, nettopp i Selbu.

Trondhjemske nationale Jægerkorps var (1834-66) et av fire korps som dannet ***Trondhjemske Infanteribrigade***. ***Selboeske Compagnie*** var et av de fire kompaniene som dannet jegerkorpset.

Kilde: ***Norges Posthistorie. Kilderegister for Norsk Posthistorisk Selskap For årene 1814-1849 av Leiv A. Brecke, Oslo 1978*** *** Litteraturfortegnelse side 2**
Postruter innenlands side 26.: Res 25/6.49 Oppr. av postgang mellom Størdalen og Selbo. Her henvises det til side 935 i boken: ***Lover, Anordninger, Aabne brev, Resolutioner m.v.*** **- benevnt med henvisninger til bind og side. I dette tilfelle til:**
Bind XII 1847-1849 v/ Christian Bull (side 935)
Dessuten til: ***Departementstidende for årene 1829- 1849*** **med henvisning til side og årgang. I dette tilfelle til side 578/49**

Poståpnernes organisasjoner. Av **Arvid Løhre**

Sivile, militære og geistlige embetsmenn, gjestgivere og andre som bodde på passende steder i postrutene, kunne på 17- og 1800-tallet bli pålagt å bli poståpnere. Det var et verv de hadde plikt til å ta, for en «*allernaadigst*» kompensasjon.
Ingen kunne da leve av å være poståpner, det ble regnet som en bistilling. Poståpnerne dekket etter hvert behovet for posttjenester i store deler av landet, men det gikk mange år før de fikk status som stats-tjenestemenn, og en brukbar avlønning.

Organiseringen starter

Det som i 1893 skulle bli til «*Det norske Postmandslag*», ble startet som «*Postfunktionærernes Forening, Christiania*» i 1884. Da foreningen i 1886 begynte å utgi bladet «*Posthornet*», var det også noen poståpnere som sluttet seg til foreningen, som passive medlemmer gjennom abonnement på bladet. På landsmøtet til postfunksjo-nærene i 1892 var det poståpnere til stede, blant andre S. Wiggen fra Brekstad. Men poståpnerne fant ut at deres interesser ikke kunne bli ivaretatt gjennom den organisasjonen.

Spennende objekt

Jeg holder på å bygge opp en samling med arbeidstittel «*Velferd og kamp i Postverket. Personalorganisasjonene innen Posten i Norge*.» Tiden får vise om det blir en posthistorisk samling, undergr. 2 C, eller om det blir noe annet. Men det er ikke lett å finne materiale fra den første tiden, fra 1800-tallet. Men på Engers auksjon i oktober 2015, dukket det opp noe som fanget min interesse.
Det var en konvolutt med en defekt NK 75, med innhold. Den var stemplet YTTRE=ARNE (SL) 14 V 98, og påtrykt avsender øverst på konvolutten sa sitt: «*Fra Søndre B.h. Amts Postaabnerforening*». Den måtte jeg bare ha, og jeg satt i salen under auksjonen og sloss lenge mot et skriftlig bud.
Med mindre innkallingen fra 1897 skulle dukke opp, er trolig dette det nærmeste det er mulig å komme en "fødselsattest" til poståpnernes organisasjoner. Konvolutten er adressert til «*Herr Postaabner O. Øire / Ænæs*». Det inneholder både et sirkulære til medlemmene, med innkalling til «*Generalmøde*» i Bergen 4. juni 1898, samt en fortegnelse over alle medlemmer ved årsskiftet i stiftelsesåret 1897. Herr poståpner Øire står ikke på lista, så enten har han meldt seg inn i første halvår 1898, eller så har han fått brevet fordi det også inneholder en oppfordring: «*Ligesaa skal vi tillade os at anmode enhver Postaabner i Amtet om at støtte Sagen og dette gjøres bedst ved at melde seg ind i Foreningen*.»

Circulære

fra

Bestyrelsen for S. B.h. Amts Postaabnerforening.

Generalmøde i Postaabnerforeningen afholdes ifølge Foreningens Lovs § 4 i Bergen Lørdagen den 4de Juni Kl. 3 Efterm. i Sømandssamfundets Lokale Engen 9.

Til Behandling foreligger:

Modtage Regnskab for det forløbne Aar.

Vælge 3 Bestyrelsesmedlemmer istedetfor de ved Lodtrækning den 19de sidstleden udtrukne: For Nordhordland *I. Lillevik*, Søndhordland *O. Andr. Olsen* og Hardanger og Voss *G. Alsaker*. De gjenstaaende Bestyrelsesmedlemmer henholdsvis for Nordhordland *O. Reigstad* og *O. Dyrdal*, Søndhordland *A. Utne* og Hardanger og Voss *S. Jaunsen*.

Enhver opfordres at afgive Stemme enten ved personligt Fremmøde eller skriftlig tilstillet Stemmeseddel. Talrigt Møde ønskes og vil muligens flere Sager behandles.

Ligesaa skal vi tillade os at anmode enhver Postaabner i Amtet om at støtte Sagen og dette gjøres bedst ved at melde sig ind i Foreningen.

I Bestyrelsen for Søndre Bergenhus Amts Postaabnerforening,

Arne 7/5 98.

For Bestyrelsen

O. Reigstad.

Fortegnelse

over

Medlemmer af S. B.h. Amts Postaabnerforening

ved Aarsskiftet 1897.

Nordhordlands Fogderi.

Postaabneri	Postaabnere	Postaabneri	Postaabnere	Postaabneri	Postaabnere
Aadland	J. Aadland	Haugsdal	R. Haugsdal	Os	H. Walle
Alenfit	M. Rydland	Haus i Nord	D. Hille	Ostereidet	Lensmand Ekanger
Alversund	O. Dyrdal	Hægholmen	N. Nilsen		
Askeland	D. Baadevik	Holmenknappen	O. Hjertaas		
Austreim	H. Austreim	Hop	J. Evanger		
		Hufteren	Lensm. Schaathun	Risnæs	A. Risnæs
		Hjelmaas	O. Sandvik		
		Heglandsdalen	E. Hansen		
		Herlø	J. Askeland		
Bakkesund	N. Nilsen	Haalandsdalen	H. Holdus	Salhus	O. Fosmark
Bagholmen	P. Kleppe	Haalandsdalen,		Solbjør	J. Solberg
Blomvaagen	Berte Nilsen	øvre	H. Aarre	Stamnæs	O. Dyvik
Bruvik	A. Hetlevik			Strandvik	I. Lillevik
Bøvaagen	K. Hillesø			Strudshavn	Solheim
Baleseim	B. Nagel			Søfteland	Johannesen
		Indre Arne	O. Røen	Sletten	M. Sletten
				Stolmen	J. Petersen
				Solheim	O. Solheim
Eikangervaag	O. Thomassen			Stend	L. Arne
Eidslandet	A. Lillejord			Sund i Nordh.	L. Teigen
Eikelandsosen	J. Eikeland	Kalven	E. Hope	Sæveraasvaag	O. Sæveraas
Eksingedalen	J. Flatekval	Korshavn i N.	S. Normand		
Fedje	Odm. Gudmundsen	Lepsøen	H. Vadholm	Tysse i Samngr.	N. Røsseland
Fjøsanger	O. Hansen	Lindaas	Lensmand Laastad	Tyssebotnen	J. Toskedal
Frækhaug	M. Frækhaug	Lysekloster	P. Medhus	Trængereid	J. Kolrud
Fotlandsvaag	Anna Hanevik				
Fyllingen	J. Nordaas				
Fuse	S Øvstestu				
		Masfjorden	E. Sandnæs	Vaksdal	A. Haugen
		Manger	Lensmand Heiberg	Valestrands-fossen	L. Rolland
		Mongstad	D. Mongstad	Vinesleiren	H. Vinæs
Garnæs	J. Olsen				
		Nautnæs	I. Norvik	Ytre Arne	O. Reigstad
Haakonsund	O. Nilsen				
Hundven	R. Hansen				
Haukeland	J. Tande				

1.side av medlemsfortegnelsen.

Kombinasjon med andre stillinger

I «Postbladet – Organ for Postaapnernes Landsforbund» nr. 1 – 1933, er det et innlegg som handler om tvangskombinasjon av poståpnerstillingen med andre offentlige stillinger. Redaksjonen hadde hentet inn en uttalelse fra postsekretær Rian:
«*At poståpnerstillingen søkes kombinert med andre offentlige stillinger skjer i henhold til stortingsbeslutning og søkes nu gjennomført overalt hvor en sådan ordning ansees hensiktsmessig. På steder hvor det er jernbanestasjon søker man å få istand kombinasjon med jernbanen og andre steder med rikstelefonen. På denne måten kan staten spare mange penger, og ordningen er et ledd i arbeidet for å bringe antallet av statsfunksjonærer ned*.»

På mindre steder langs kysten var kombinasjonen av stillingen som poståpner og dampskipsekspeditør svært vanlig. Poståpnernes Landsforbund hadde på 1930-tallet et par avdelinger som viser dette: «*Nordre Saltens poståpner og ekspeditørforening*» og «*Troms fylke poståpner- og ekspeditørforening*». Sistnevnte forening har jeg et objekt fra, selv om heller ikke dette er helt feilfritt.
Det er et oppfrankert 15 øres brevkort (BK 88) med krav om medlemsavgift, sendt som rekommandert postoppkrav med samlet porto 90 øre. Da ble det 75 øre tillegg, 40 øre står på kortet, 35 øre er fjernet. Det er Stemplet ROSSFJORD (SL) 30 XII 32, og adressert til «*Postaapneren / Salangsverket*».

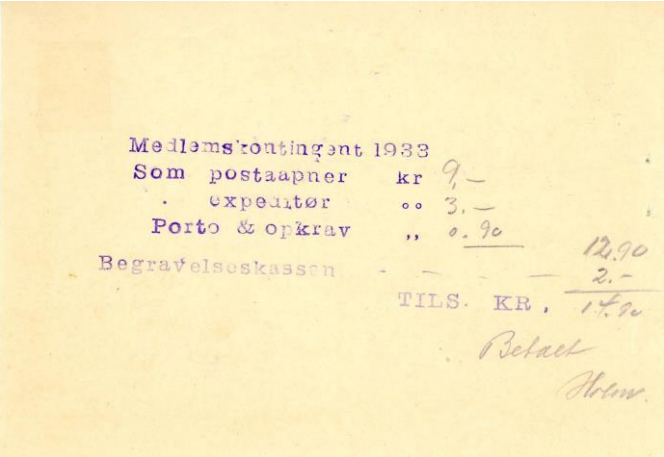

Da vet vi at det er formannen i foreningen, sersjant, poståpner og dampskipsekspeditør D. J. Holm, som har sendt det. På baksiden ser vi at kravet på medlemskontingenten for 1933 er på kr. 14,90 til sammen, og den er sammensatt av kr. 9 som poståpner, kr. 3 som ekspeditør, 90 øre i porto og oppkrav og kr. 2 til begravelseskassen. I en artikkel om Poståpnernes Hjelpefond, har jeg tidligere omtalt begravelseskassen.

- Vekk med kombinasjonene

Poståpnernes Landsforbund hadde prinsipielt imot tvangskombinasjon av stillingene, og mot at stillinger ble slått sammen når «-*de hver for sig, eller en av stillingene kan skaffe levebrød til en familie.*» (Postbladet nr. 23, 1936).
Dette var trolig bakgrunnen for at Forbundet ønsket "rene" foreninger. Det som opprinnelig fra 1909 het «*Tromsø Amts Postaapner- og Expeditørforening*», ble oppløst og delt i 1937. Til erstatning ble det dannet en «*Troms Fylke Poståpnerforening*» og en «*Troms Fylke Dampskipsekspeditørforening*». At det kan ha vært et visst press fra sentralt hold, viser at D. J. Holm til å begynne med ble valgt til formann i begge foreningene!

Hardanger-Sunnhordland ekspeditørlag

Jeg vet ikke om dampskipsekspeditør og poståpner Bernhard Kalvenes ved Kalvanes poståpneri også var medlem av Hordaland Poståpnerlag, men i 1960 var han medlem av Hardanger-Sunnhordland ekspeditørlag. Han fikk postinkasso på kr. 10,- for lagspengene for 1960 sendt fra Utbjoa, som han returnerte med stempel KALVANES (IIA) 23-8-60. Innbetalingskortet er for øvrig påtegnet i parentes: «Har betalt for 1961». Bernhard Kalvenes var poståpner i perioden 1946-1963.

"Min" lokale avdeling

Jeg må også få lov til å vise et objekt fra Akershus Poståpner-forening. Det er vakkert frankert og stemplet JESSHEIM (SL) -1 X 37. Dermed vet vi at det er sendt av Ole Kirkbak, som var poståpner på Jessheim i perioden 1936-1939. Han hadde også sentrale tillitsverv, og var aktiv i Forbundet, blant annet som både redaktør og formann. Min "kontakt" med ham, er at han bestyrte Nannestad, 1928-1936. Der vikarierte jeg i perioder som landpostbud, 60 år senere, og jeg var også med på å feire poststedets 140-årsjubileum i 1993!

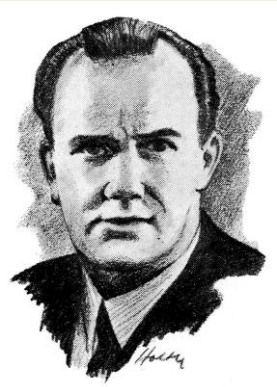

Ole Kirkbak, Ullevål.
Postbladets redaktør 1947—1953. Fra 1953 Landsforbundets formann.

Poståpnerne forsvant

Poståpnernes Landsforbund går det også an å følge "til graven". I mai 1976 hadde Det norske Postmannslag (DnP) og Poståpnernes Landsforbund (PLF) landsmøte samtidig i Loen. Begge forbundene vedtok sammenslåing. Det nye navnet etter sammenslåingen ble «*Den norske Postorganisasjon*». Forkortelsen til Postmannslaget (DnP) ble beholdt, men til daglig ble det kalt Postorg. Landsmøtet hadde eget brevhus med særstempel.

På det tidspunktet hadde for øvrig yrkesbetegnelsen «*poståpner*» forsvunnet. I følge Sirk. Nr. 17 og 41, 1973, skulle de fleste poståpnerne få den noe tungvinte tittel «*underpostkontorstyrer*». Dette var i forbindelse med den store strukturendringen i postkontornettet fra 1. november 1973. Dette ble innen utgangen av året endret til «*poststyrer*», en tittel som var foreslått gjennom Poståpnernes Landsforbund allerede på 1930-tallet.

Kilder og litteratur:

Fougner, Olaf Herman (red.) (1934)
«***Det Norske Postmannslag 1884-1934***.»

Kirkbak, Ole (1959): «***Poståpnernes Landsforbund, 1909 - 29. mars - 1959, 50 år***.»

Løhre, Arvid (2010): «***Poståpnernes Hjelpefond***»
http://posthistorisk.no/artikler.html (Artikkelarkiv - Månedens brev og artikler)
«***Fra Post-Contoir til Post i butikk***»
http://posthistorisk.no/Fra%20Post-Contoir%20til%20PiB%20-%201/Innholdsside.html

Postens sirkulærer

Puerto Corral, Chile av Rolf Scharning.

Disse illustrasjonene tilhører artikkelen på side 12 – 13 i dette nummeret av Budstikka.

Fig. 7 b

Fig. 8

Fig. 9

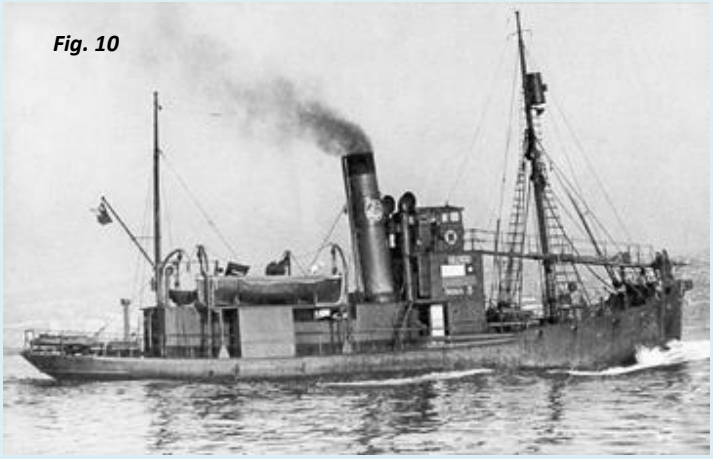

Fig. 10

Budstikka har også tidligere brakt, for oss posthistorisk, stoff fra Posthornet, Organ for Det norske Postmandslag. Formidler: Arne Thune-Larsen. Her en artikkel fra 15.1.1898, skrevet av *Olaf Thorp* om

Postmester O. E. Møller

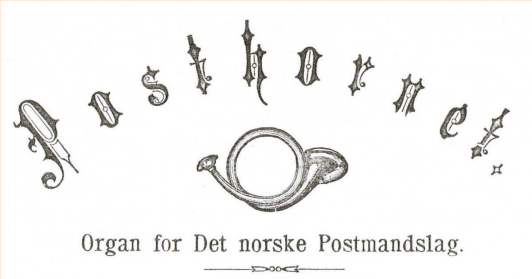

Postmester O. E. Møller

i Svinesund er en af det norske Postvæsens Veteraner, og faa af vore yngre Postmænd kjender ham personlig. Han har imidlertid spillet en Rolle i vort Postliv, der visselig hos mange har fremkaldt Ønsket om at lære hans Træk at kjende, hvorfor vi hidsætter hans Billede.

Postmester *Ole Edvard Møller* er født i Svinesund 4/1 1829. I 1852 efterfulgte han sin Far som Bestyrer af Norges første "Omkarteringskontor", nemlig Grænsepost-kontoret i Svinesund, og indehavde denne Stilling ligetil 1871, da kontoret ophævedes.

En Medarbeider af vort Blad har "interviewet" og tegnet Herr Postmesteren, og det er os en Fornøielse at kunne præsentere "Posthornets" Læsere baade Tegningen og Samtalen:

Et Interview.

For en Tid siden var jeg nede og besøgte gamle Postmester Møller i Svinesund og benyttede Anledningen til at interviewe ham, som vel for Øieblikket er senior paa Udvekslingens Omraade.

Var der meget at bestille den Gang?

Det var en svare Sjau, naar to Poster kom paa én gang, vi havde i Begyndelsen af min Tjenestetid to gaaende og to kommende Poster om Ugen, senere fik vi tre.

– Nu er der ikke stort igjen, kun nogle gamle Arkivsager oppe paa Loftet – ogsaa Minderene da.

Hvorledes var det med Fortjenesten?

Aajo, den var ikke verst, jeg fik ¾ Skilling for hvert omekspederet Brev, og det kunde dreie sig om en 1800 Speciedaler om Aaret, men saa skulde jeg jo rigtignok holde Kontorrekvisita og Folk. Jeg havde jo billige Folk, et Par gamle, men mest var her Ungdom, som skiftede noksaa ofte.

Saavidt jeg erindrer, har jeg seet gamle Poser, som var mærket Svinesund, den første Tid jeg var ved Omkarteringskontoret.

Vi lavede Poserne selv den gang, sendte dem bare ind til Byen for at faa dem mærket. Engang lavede jeg nogle, som var runde i Bunden, for dem gik der mere i. Engang manglede jeg en saadan, som var sendt til Moss, hvorfor jeg skrev did efter den og fik til Svar: Den omtalte Pose, der havde megen Lighed med en Mulepose, er sendt Fredrikshalds Postkontor, da Postmesteren dersteds har været Kavalerist.

Der kunde vel slumpe, at der blev sendt feil da ogsaa?

Ja, jeg husker specielt engang vi fik en Post, som var mærket Svinesund, men skulde til et andet Postkontor. Den indeholdt adskillige flere Breve, end der var opført paa Kartet; man skulde næsten tro, at det var en Aftale, thi paa den Maaden kunde man den gang nok skaffe sig Ekstraindtægter. – Du kan tro gamle Bødker bandte stygt, da han aabnede Posen. Desuden var det svært dyrt at sende feil, thi det Postkontor, som havde begaaet Feilen, maatte betale Ekstrapost for at faa den sendt til det rette Sted, Det har kun hændt mig et Par Gange, og den ene Gang skrev Feilen sig fra en ny Sorterings-metode ifølge Instruks, saa da slap jeg at betale.

Hvilke Steder udvekslet Svinesund med?

Aa det var sandelig ikke saa faa: Strømstad, Uddevalla, Helsingborg, Kjøbenhavn, Helsingør, Sjællandske Jernbane, Altona, Lübeck, Hamburg By, Hamburg Omkarteringskontor, Paris –Quivrenne og Lille og senere ogsaa med London.

Posten blev vel svært medtaget af Transporten den Gang, som den blev kjørt paa Vogn?

Ja, ikke alene Omslagspapiret, men ogsaa Brevene blev aldeles fliset, saa Papirskavet gjøv over hele Kontoret, naar vi aabnede Posten. Der lagde sig saa i Stemplerne, at det var vanskeligt at stemple. Forresten var det først paa Slutten, at vi stemplede Brevene, tidligere havde vi ikke engang en Stempel.

Hvorlænge var Postkontoret her?

I 1852 fik jeg Konstitution af Amtmanden efter min Far og havde den lige til 69, da det blev Slut med Postgangen herover. Da jeg senere skrev til Departementet med Forespørgsel om at faa noget mer at gjøre med Posten, fik jeg til svar, at jeg kunde faa det første ledige Postmesterembede; men jeg vilde ikke forlade Svinesund, saa jeg er bleven her.

Det var et stort Savn, da vi mistede Posten og ikke mindst for Familien. Jeg fik Julen 69 et Posthorn vedlagt et lidet Digt fra en gammel Tante. Du kan faa høre det:

Om gamle Pollo holdt en Støi,
naar Posten kom i Bakken,
og gamle Eriksen han fløi
med Pisk, men ei i Nakken.
Postmesteren med Gravitét
og Larsen som en ung Poet,
de ilte, de pilte og Posthornet blæste
puh, puh, puh.

Nu Pollo ei kan støie mer,
nu Larsen Skib mon føre.
Ej heller Posterne man ser,
frembringe Liv og Røre.
I Sækken er der ej en Snus
Ei Brev, Bazar, ei London News;
og Hornet er rustent og blæser kun sørgeligt
puh, puh, puh.

Det gamle Horn kast over bord,
Prøv paa at bruge dette
og blæs mod syd og blæs mod nord,
saa vil nok alt sig rette.
De gamle Poster kommer ladt
med Bien, Revue og Modenblatt
men blæs kun, ja blæs kun,
ti det klinger saa muntert
puh.puh, puh.

Det er ikke stort dernede, som minder om det tidligere store Omkarteringskontor. Det gamle Postkontor er omgjordt til Spisekammer og derinde findes kun nogle gamle Skabe, et stativ paa Væggen til Stempler samt Norges Rigsvaaben.

Olaf Thorp.

I folketellingen i 1900 oppga den ugifte ***O. E. Møller*** at han var **Toldopsynsbetjent & Færgemand og Gaardbruger.**
I kirkeboken for Berg menighet står det ved dødsfallsbeskrivelsen at han døde 18.11.1910 av Tarmslyng. Hans tittel var der **Postmester**, noe han sikkert var blitt titulert med – alle de førti årene etter Omkarteringskontoret "hans" ble nedlagt..

Kunngjørelse om kartering til Norge fra Sverige, 1746.

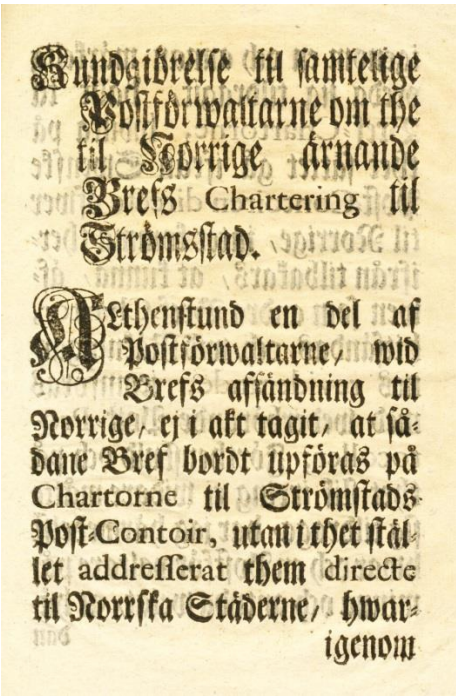

Kundgiörelse til samtelige Postförwaltarne om the til Norrige ärnande Brefs Chartering til Strömsstad.

Althenstund en del af Postförwaltarne, wid Brefs afsändning til Norrige, ej i akt tagit, at sådane Bref bordt upföras på Chartorne til Strömstads Post-Contoir, utan i thet stället addresserat them directe til Norrska Städerne, hwar-

igenom

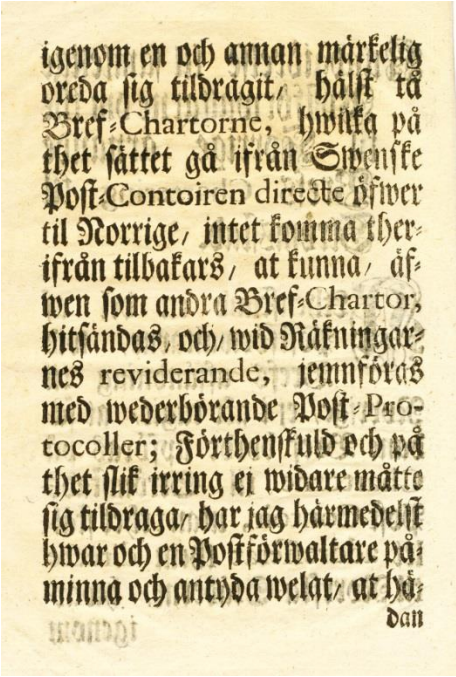

igenom en och annan märkelig oreda sig tildragit, hälst tå Bref-Chartorne, hwilka på thet sättet gå ifrån Swenske Post-Contoiren directe öfwer til Norrige, intet komma therifrån tilbakars, at kunna, äfwen som andra Bref-Chartor, hitsändas, och, wid Räkningarnes reviderande, jemnföras med wederbörande Post-Protocoller; Förthenskuld och på thet slik irring ej widare måtte sig tildraga, har jag härmedelst hwar och en Postförwaltare påminna och antyda welat, at hä-

dan

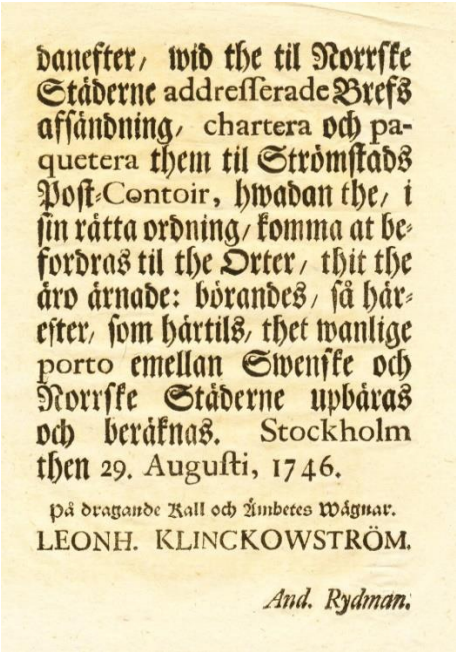

danefter, wid the til Norrske Städerne addresserade Brefs afsändning, chartera och paquetera them til Strömstads Post-Contoir, hwadan the, i sin rätta ordning, komma at befordras til the Orter, thit the äro ärnade: börandes, så härefter, som härtils, thet wanlige porto emellan Swenske och Norrske Städerne upbäras och beräknas. Stockholm then 29. Augusti, 1746.

På dragande Kall och Ämbetes Wägnar.
LEONH. KLINCKOWSTRÖM.

And. Rydman.

Kundgiörelse til samtelige Postförwaltarne om the til Norrige ärnande Brefs *Chartering* til Strömsstad.

Althenstund en del af Postförwaltarne, wid Brefs afsänding til Norrige, ej i akt tagit, at sådane Bref bordt upföras på *Chartorne* til Strömstads Post-*Contoir*, utan i thet stället *addresserat* them *directe* til Norrska Städerne, hwar-

Igenom

igenom en och annan märkelig oreda sig tildragit, hälst tå *Bref-Chartorne*, hwilka på thet sättet gå ifrån Swenske Post-*Contoiren directe* öwfer til Norrige, intet komma therifrån tilbakars, at kunna, äfwen som andra Bref-*Chartor*, hitsändas, och, wid Räkningarnas *reviderande*, jemnföras med wederbörande Post-*Protocoller*; Förthenskuld och på thet slik irring ej widare måtte sig tildraga, har jag härmedelst hwar och en Postförwaltare påminna och antyda welat, at hä-

dan

danefter, wid the til Norrske Städerne addresserade Brefs afsändning, *chartera* och *paquetera* them til Strömstads Post-*Contoir*, hwadan the, i sin rätta ordning, komma at befordras til the Orter, thit the äro ärnade: börandes, så härefter, som härtils, thet wanlige *porto* emellan Swenske och Norrske Städerne upbäras och beräknas. *Stockholm* then *29. Augusti, 1746.*

På dragande Kall och Ämbetes Wägnar.
LEONH. KLINCKOWSTRÖM.

And. Rydman.

Dette dokumentet var å finne på en av Skanfils onlineauksjoner i sommer (2015).

Jeg var heldig og fant den feiltekstet i beskrivelsen som **Sverrige** og ikke **Norrige** brev via Strømstad.

Jeg la inn bud og fikk objektet som viste seg å være meget interessant.

Er glad for at Budstikka gir meg anledning til å kunne dele dette med Selskapets øvrige medlemmer.

Ragnvald C. Knudsen

Originalens papirformat er 32 x 20,5cm (=kvarto) trykkblokkformat 10 x 16cm, her gjengitt i halv lineær størrelse.

Leonard von Klinckowström, född 30 september 1685, död 25 april 1759, var en svensk ämbetsman. Klinckowström var anställd vid Karl XII:s fältkansli när han 1709 togs tillfånga vid Poltava. 1712 lyckades han rymma och återkom till Sverige. Han återinträdde i tjänst och avancerade 1739 till kansliråd.
1743 utsågs Klinckowström till överpostdirektör och verkade som sådan till slutet av mars 1759, kort före sin bortgång. 1750 blev Klinckowström ledamot av Kungliga Vetenskapsakademien.
Överpostdirektör var titeln för **det svenska postverkets högste chef** under tiden 1697-1850 ***Kilde: Wikipedia.se***

At pakken var betalt for, er jo fint, men hva med datoen den ble sendt?

Fra Leif Roger Størseths samling.

BUDSTIKKA

mottar trykningsbidrag fra følgende firmaer
Kjell Germeten AS
Engers Frimerker
Skanfil Auksjoner AS
Skanfils Moldenhauer-auksjon
Norsk Posthistorisk Selskap takker for bidragene.

89. auksjon 22. og 23. april 2016

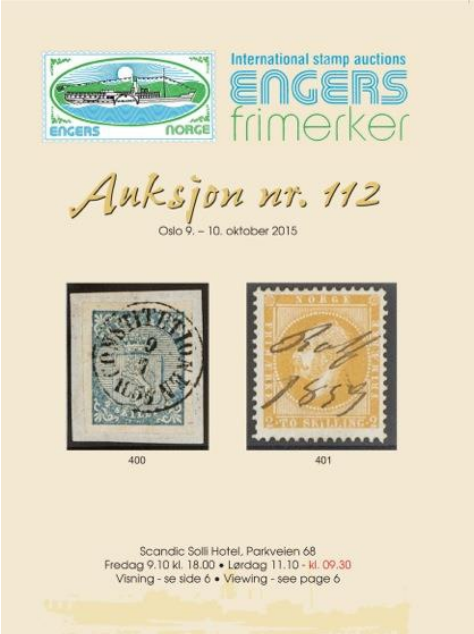

113. auksjon 11.- 12.mars 2016

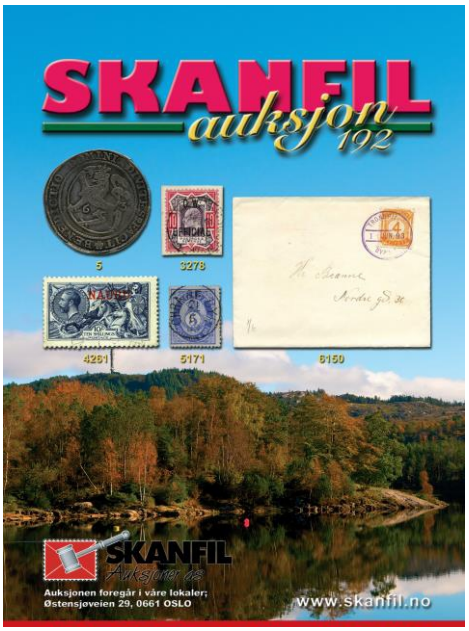

193. auksjon 15. og 16. januar 2016

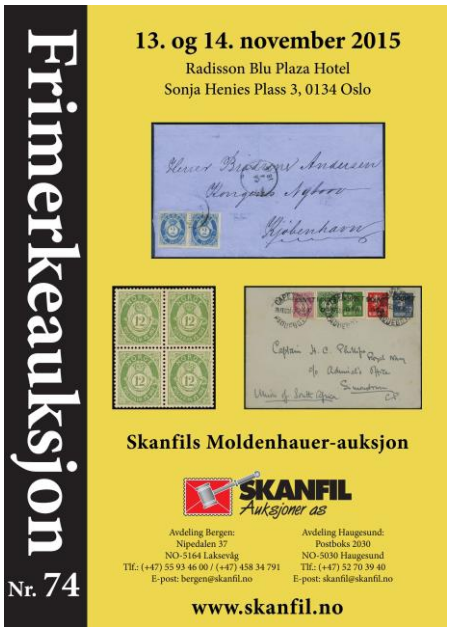

75. auksjon 11. og 12. november 2016